

KIRKEGÅRDEN

Juni 2012

32. årgang

3

HTF finder altid en løsning

Vores store produktprogram sikrer altid den rigtige løsning til den rigtige pris. Ring til Danmarks største leverandør af køretøjer til kirkegårde, både når det gælder salg, service og reservedele.

MINILAST - en HTF klassiker

Minilast er et sikkert og stabilt produkt, som med de mange udbygningsmuligheder kan bruges til mange forskellige opgaver. Fås med enten el, benzin eller diesel motor.

EVO - nyt tiltag fra HTF

48V el motor som udnytter batterierne optimalt. Evo bærer op til 1400 kg nyttelast og har en rækkevidde på op til 100 km på én opladning.

NYHED

Stort udvalg - Transporter - Løvsuger - Redskabsbærer **Ring og forhør!**

Løvsuger MK6

Superstærk løvsuger løsning, også når pladsen bliver trang. Top effektivt filtersystem sikrer et godt og sundt arbejdsmiljø.

Farmertruck

En robust og stærk maskine. 500 kg nyttelast. Hastighed ca. 15 km/t. El eller benzin motor.

Landsdækkende salg og service

Ring efter uforpligtende konsulentbesøg eller kontakt en af vore salgskonsulenter for rådgivning.

Fyn/Sjælland: Christian Nissen: 40 34 54 66

Jylland: Josef Hart: 20 92 97 10

HTF A/S
Virkelyst 66
Gjellerup
DK-7400 Herning

www.htf-as.dk
Phone +45 97 11 64 66
Fax +45 97 11 90 54
htf@htf-as.dk

INDHOLD

s. 04	GIAS og KAS er på trapperne
s. 08	Ud i skoven
s. 12	"Føniksreden" – et monument for nutidens udsendte danskere
s. 14	Årsmødet 2012 i Kolding
s. 16	Lederuddannelsens tillægskursus i MUS, syge- og fraværssamtaler
s. 20	QR-koden som historiefortæller
s. 24	Glimt fra begravelsesvæsener i udlandet
s. 28	Giv gud en chance – også i hverdagen!
s. 30	Brand på Farum Kirkegård
s. 34	Demonstration af kantskærere
s. 38	Mere grøn viden til kirkegårdene
s. 40	Profil – Birgitte Møller
s. 42	"En god staude til kirkegården" – 3 fantastiske solister i det grønne rum
s. 44	Kort nyt
s. 46	Kalender

FORSIDE

"Føniksreden" er et monument for nutidens udsendte danskere. Det er skabt af billedhuggeren Søren West og blev afsløret d. 17. maj 2012 på Svendborg Asistens Kirkegård. Man kan læse mere om "Føniksreden" inde i bladet.
Foto: Tommy Christensen.

REDAKTION

Redaktør:

Lene Halkjær Jensen,
Humblebæk Kirkegård
Tlf. 2624 7228 – Fax 4919 1142
E-mail: lene.bladet@mail.dk

Jens Dejgaard Jensen,
Silkeborg Kirkegårde og Krematorium
Tlf. 2393 9300
E-mail: jdj@hvejsel.eu

Sekretariat:

Foreningen af Danske Kirkegårdsledere
Hørsholm Kirkegård
Tlf. 4586 0584 – Fax 4586 4157
E-mail: kontor@danskekirkegaarde.dk

Redaktion:

Jens Zorn Thorsen,
Vejle Kirker og Kirkegårde
E-mail: jeztho@gmail.com

Jørn Skov
Tønder Kirkegård
E-mail: tonder-kirkegaard@mail.tele.dk

Layout og tryk:

Jello ApS
Tlf. 3145 0050
E-mail: da@jello.dk

Tommy Christensen,
Svendborg Kirkegårde og Krematorium
E-mail: tc@svendborg-kirkegaarde.dk

Asger Christensen,
Hørsholm Kirkegård
E-mail: asger@hoersholmkirkegaard.dk

Redaktionelt stof og annoncer til 'KIRKEGÅRDEN' nr. 4, 2012 sendes til lene.bladet@mail.dk senest d. 20. juli 2012
Artiklernes indhold er ikke nødvendigvis et udtryk for Redaktionens, FDK's eller DKL's holdning.

GIAS OG KAS ER PÅ TRAPPERNE

af Jens Zorn Thorsen,
jeztho@gmail.com

Det er mange arbejdstimer, der er lagt i støbningen af de nye IT systemer, der kan tages i brug om nogle måneder. Systemerne ser ud til at blive stærke redskaber for folkekirkens ansatte. Efter sommerferien sættes såvel systemerne som forbedrede aftaleprocesser i drift.

GIAS og KAS

Økonomisystemet SØS (Stifternes Økonomi System) pensioneres og erstattes om få måneder af 2 nyudviklede internet baserede It systemer. Et gravstedsaftalesystem GIAS til styring af flerårige gravstedsaftaler og et kapitaladministrationssystem KAS til forvaltning af indbetalte kapitaler til flerårige vedligeholdelsesaftaler.

GIAS, som er det af de to systemer, Kirkegårdene kommer til at anvende, bliver et nyt It værktøj på linje med de eksisterende kirkegårds- og økonomisystemer. GIAS leveres af Brandsoft EG data inform A/S og er udviklet på baggrund af krav som Folkekirkens It har opstillet sammen med deltagerne i en tværgående arbejdsgruppe, hvor bl.a. FAKK og FDK er repræsenteret, foruden Landsforeningen af menighedsråd provster, provstisekretærer, stiftskasserere og stiftskontorchefer.

GIAS` 4 elementer:

Alle aktører har adgang til at anvende GIAS modulet: Ansatte- på kirkegården, i provstiet og i stiftet. Alle kan udfylde blanketten, men dele af blankettens grunddata indtastes af bestemte aktører. F.eks. er det provstiet der sørger for indtastningen af priser i ydelseskartoteket i overensstemmelse med lovgivningen om kirkegårdstakster.

Kirkegårdsmedarbejderen udfylder den elektroniske blanket ved at følge anvisningerne og udfylde de tomme tekst-

felder. Slutteligt får kunden udleveret blanketten, som er et tilbud indtil kunden betaler, hvorefter det er en aftale.

Den intelligente blanket

Den intelligente blanket kan i princippet ikke udfyldes forkert. Formularens opbygning hjælper brugeren med at undgå fejl. Formålet med GIAS er at fjerne unødige kontroller, og på samme tid give både kirkegårds- og stiftsadministrationerne fælles adgang til oplysninger om samtlige gravstedsaftaler. Fremover vil udgangspunktet være, at samtidig med at gravstedsaftalen udfyldes, sikrer systemet at det er de af provstiudvalget godkendte takster der anvendes. Derved bortfalder stiftets behov for kontrol. Nu kan man nøjes med et tilsyn, og det bliver ikke længere nødvendigt at godkende hver enkelt aftale.

Den centrale del af blanketten er aftalen om gartneriske ydelser. Fra ydelseskartoteket vælges mellem gartneriske ydelser, som er afstemt med de ydelser, der forekommer i kirkegårdens provsti. Blanketten regner selv prisen ud efter de angivne mængder og enhedsprisen. I aftalekartoteket er aftalerne beskrevet og beregnet med angivelse af aftalens art, antal enheder og den endelige pris. I aftalearkivet, findes de indgåede aftaler og i betalingsmodulet registreres betalingerne. GIAS systemet er tilgængeligt på nettet og her kan man se de aftaler, der er indgået lokalt, og se hvor de stammer fra, inden de går ind i den fælles kapitalforvaltning.

30.000 gravstedsaftaler på årsbasis

Kirkegårde uden It faciliteter kan vælge at få hjælp til at udfylde formularen, enten ved at lade en kollega fra en anden kirkegård, provstiet eller stiftet tage sig af det. GIAS systemet arbejder uden videre sammen med de gængse kirkegårdssystemer.

På årsbasis indgås der rundt regnet 30.000 gravstedsaftaler, fordelt på hele landet. Det svarer til en omsætning på ca. 250 mio. kroner. KAS tager over, der hvor GIAS er færdig. Systemet sørger for at administrere indbetalingerne, ind og udlån og forvaltningen af stiftsmidlerne. Den fælles kapitalforvaltning administreres af Århus og Viborg Stifter.

Målsætningen med projektet er forenkling, effektivisering og gennemsigtighed af arbejdsgangene ved flerårige gravstedsaftaler.

Gravpladser i fællesanlæg

Gravpladser som indgår i et fælles anlæg, som vedligeholdes af kirkegården som f.eks.: fællesplænen med en stenplade eller stensøjle som gravstedsmonument, kan

indberettes stort set som hidtil. Enten i GIAS eller direkte fra kirkegårdssystemet, hvis leverandøren tilbyder integration med GIAS.

Seneste nyt

Elektronisk indberetning i GIAS vil fra september 2012 erstatte de nuværende aftaleblanketter til flerårige aftaler om gravstedsvedligeholdelse. I den forbindelse kommer der også en ny aftaleblanket. Og inden GIAS går i luften vil alle, der laver gravstedsaftaler, få mulighed for at deltage i en introduktion til GIAS, som gennemføres fra september 2012 flere steder i landet og Provstiudvalgene bliver indbudt til informationsmøder i den nærmeste fremtid.

De enkelte kirkegårde og menighedsråd vil i juni måned 2012 modtage nærmere information omkring GIAS. ■

Foreløbig implementeringsplan for GIAS

TRIN	TIDSPUNKT	AKTIVITET
I	Juni	Information til stifter, provstier, menighedsråd og kirkegårde om GIAS. Provstierne starter på etablering af ydelseskatalog i GIAS.
	Juli-august	Fakturaer på nye aftaler udstedes med en betalingsfrist start september.
	August – ca. uge 32	Brugere af Brandsofts kirkegårdssystem modtager information om kobling mellem kirkegårdssystemet og GIAS.
II	Ult. uge 32	Ny aftaleblanket udsendes.
	15. august	Stop for fremsendelse af aftaler på gl. blanket til stiftet til fakturering i SØS. Aftaler gemmes herefter til GIAS.
	Ult. August	Provstierne afslutter etablering af ydelseskatalog i GIAS.
	Uge 36	Masseindberetning af aftaler skal være indbetalt til stiftet senest d. 5/9 Der åbnes for at lave nye tilbud i GIAS. På FDKs landsmøde gives en introduktion til GIAS og GIAS via Brandsoft kirkegårdssystem.
III	7. september	Der lukkes for at arbejde i SØS.
	Uge 37-	Kurser i GIAS påbegyndes.
	Uge 39	Datakonvertering afsluttes. Læringskurser for menighedsrådenes kasserere og forretningsførere starter.
	1. oktober	KAS sættes i drift. GIAS er i fuld drift og kan også modtage betalinger, lave fornyelser og forlængelser.

HVAD ER RIGTIGT, HVAD ER FORKERT?

af Jens Dejgaard Jensen, jdj@hvejsel.eu

Det er bedst for ovnen, når jorden bliver fjernet fra kisterne før kremeringen. Foto: Jens Dejgaard Jensen

Ca. 77 % af vore døde bliver brændt i et af landets krematorier. For de flestes vedkommende afholdes inden da en højtidelighed i den lokale kirke, med salmesang, tale, blomster – og jordpåkastelse efter kristen skik. Og hvad så med den lille mængde jord, der ligger på kisten – skal den kremes sammen med afdøde, eller må den fjernes inden kisten sættes ind i krematoriets ovn? Hører jorden til hos den døde, efter jordpåkastelsen? Som ansat i et krematorium kan man godt få den slags spekulationer, så vi undersøger sagen nærmere.

Konsulent i Danske Krematoriernes Landsforening, Ernst Jensen, er helt klar i mælet: Jorden skal væk før kisten sættes i ovnen. Det danner slagger, som kan brænde fast i herden (ovnens bund). Der bør være så lidt ikke-brændbart som muligt, som kommer i ovnen.

Provst i Silkeborg provsti, Elof Westergaard har en anden tilgang til spørgsmålet: Jorden er del af jordpåkastesritualet ("Af jord er du kommet – til jord skal du blive – men af jorden skal du atter opstå"). De 3 skovfulde jord understreger ordenes betydning, men det gør ikke jorden til noget særligt, som skal med i urnen.

Sognepræst i Tilsted (Thisted provsti), Mariann Amby, er enig med Elof Westergaard. Hun minder os dog på, at hensynet til de efterladte kræver, at vore afdøde behandles med respekt og værdighed i alle led og handlinger – også i den lille ting, som fjernelsen af jorden jo vitterligt er.

Og hermed lader vi spørgsmålet være besvaret: Jorden må gerne fjernes fra kistelåget før kremering, men gør det på en måde, som pårørende kan forstå og acceptere – f.eks. med støvsuger ved modtagelsen i krematoriet, eller før indsætningen i ovnen.

Gianni Ferrari

Plæneklippere med stort tilbehørsprogram

Ny model PG

800 l græskasse

2WD med 23 hk B&S benzinmotor

2WD med 22 / 28 hk Kubota dieselmotor

4WD med 28 hk Kubota dieselmotor

Mange valgmuligheder m.h.t. valg af klipper

opsamling 112 /126 /130 cm
bagudkast 130 /150 cm
sideudkast 150 cm

GIANNI FERRARI PLÆNEKLIPPERE

Markedets absolut bedste opsamlermaskiner gør det nemmere og sjovere at klippe græs

Se alle modellerne på www.atcodanmark.dk

Vi står gerne til rådighed for yderligere oplysninger eller en demonstration

Østerbyvej 23, 5500 Middelfart - tlf. 64 40 30 18 - E-mail: atco@atcodanmark.dk

FD 1100

Nyeste model med nyt sugesystem for optimal opsamling af græs og løv. 900 l beholder med højtip. Minimal venderadius.

FD 220/280

To modeller af frontmonterede klippere med opsamler til mindre og mellemstore arealer, hvor god opsamlingsevne og smidighed er et krav.

Bee Fly

Effektiv og særdeles manøvrerygtig maskine for opsamling af græs og løv. Fås i flere variationer og størrelser.

FX 20 Zero Turning

Nyeste frontmonterede Zero Turning klipper. Hurtigt skift fra bioklip til bagudkast.

Skolevej 30 · Drastrup
8960 Randers SØ
Tlf. 70 25 00 20 · Fax 70 25 00 30
www.kiba.dk · info@kiba.dk

Norcar DK

tlf. 9621 9020

Den perfekte hjælper på kirkegården:

Norcar 755

- Knækstyret
- Har ekstremt snæver venderadius
- Konstrueret med henblik på ergonomi og sikkerhed
- Alle funktioner styres fra et joystick
- Minimal belastning af underlaget
- Smidig i trange omgivelser
- 4-hjulstrukket
- 20 hk Kubota dieselmotor
- Lav egenvægt
- Stort redskabs program, bla. Løvsuger - Gangriver - Gravsstenstang m.m.

Læs mere på www.norcar.com

Ring for nærmere info eller demo af maskinen.

BRANDSOFT

Komplette IT-løsninger til kirker og kirkegårde

www.brandsoft.dk

Industrivej Syd 13 C · 7400 Herning · Tlf. 9928 3565

UD I SKOVEN

af Jens Dejgaard Jensen,
j dj@hvejsel.eu

Foreningen for kirkegårdskultur på ekskursion: På dele af Sejs-Svejbæk kirkegård blandes naturpræg og have-parkpræg på smukkeste vis.
Foto: Jens Dejgaard Jensen.

Foreningen for Kirkegårdskultur holdt årsmøde d. 21.-22. maj i Silkeborg. Foredragernes tema var skovkirkegårde og natursyn. Men et spørgsmål trænger sig på: Hvad er en skovkirkegård? Svaret gives ikke her, og debatten vil blive fortsat i det kommende årsskrift fra foreningen.

Temaforedragene blev indledt af **landskabsarkitekt Eivind Wad**, der viste eksempler på, hvad der blev kaldt skovkirkegårde af ejerne. Det omfattede anlæg på få 100 m² med havepræg og mindre end 10 træer, projekter med parkpræg og nogle dusin træer, til projektet i Silkeborg,

hvor ca. 3,5 ha fredskov tilhørende Silkeborg kirkegårde pt. søges godkendt til urnenedsættelser. Det smukkeste eksempel Eivind Wad viste, var måske Louisenlund på Bornholm – en samling rått formede bautasten fra forhistorisk tid i en lille skov.

Kirkegårdsleder Jens Dejgaard Jensen, Silkeborg, fortalte om Silkeborg kirkegård, som indeholder gravstedselementer med havepræg og med parkpræg – og med naturpræg, den dag det tilstødende skovareal bliver godkendt til begravelsesområde.

Foreningen for Kirkegårdskultur samlede ca. 55 deltagere til generalforsamling og årsmøde. På generalforsamlingen blev provst Elof Westergaard, Silkeborg, og Hans Broch-Mikkelsen, Nyborg, genvalgt til bestyrelsen. Fra kl. 17 og fremefter hørte deltagerne 4 foredrag/oplæg. Ud over de i artiklen nævnte foredragsholdere, fortalte Dorthe Esbjørn Holck med stor indlevelse om sit personlige forhold til kirkegården.

På årsmødets 2. dag var der ekskursion til Kragelund, Tvilum, Silkeborg og Sejs-Svejbæk kirkegårde. 4 kirkegårde, som tilsammen spænder over hele registret fra den næsten uregulerede landsbykirkegård til den kun 20 år gamle Sejs-Svejkæk kirkegård

Han efterlyste endvidere en definition på skovkirkegården: Hvornår kan vi kalde et begravelsesområde for en skovkirkegård? Alle er nok enige om, at træer er et element i skovkirkegården, men hvor mange? Hvor store? Hvilke træarter? Hvor stort et areal? Hvilket plejeniveau?

Etnolog og forhenværende museumsinspektør Helle Ravn har bl.a. skrevet bogen "Gulerødder, Græs eller Gra-

nit – Danske parcelhushaver 1950-2008". Hun finder at natursynet er forskelligt, afhængigt af ens ståsted: Naturnære elementer er mere ønskværdige i storbyens haver, end i landbo- og provinshaverne. Hun finder derfor en sammenhæng, hvor byernes befolkning søger mere natur – herunder kirkegårde med naturpræg – og den mere landligt orienterede del af befolkningen søger det mere kultiverede præg i haver og på kirkegårde. ■

ARS
Beskæringsudstyr

SITAS.DK · 44 65 05 65

Stangsakse

Knivtandsakse

Topsave

Lad dig inspirere...

af vores populære Inspirationskatalog
Kontakt os for yderligere information

Nygaards Planteskole
Kongeåvej 10 - 6600 Vejen - 75 36 60 88
www.nygaardsplanteskole.dk

BRANDSOFT OG EG A/S

af Frank Hansen, frank@brandsoft.dk
Salg til kirkegårdsbranchen, EG/ Brandsoft

Som bekendt har EG koncernen købt Brandsoft pr. 1. oktober 2010. Brandsoft havde på det tidspunkt været en selvstændig virksomhed i 26 år og med 20 ansatte.

Når en så relativ lille virksomhed er aktuel for EG med 1600 ansatte, skyldes det den målrettede satsning på de to primære branchesystemer til kirker og kirkegårde og planteskoler. Begge systemer har en dominerende markedsandel og der ligger et solidt branchekendskab til grund for den fortsatte udvikling.

EG A/S

EG, der tidligere hed EDB-gruppen startede i Herning i 1977. I 1993 overtog IBM Danmark aktiemajoriteten, den blev igen overtaget af de nuværende ejere Nordic Capital i 2008. Herefter startede en række opkøb af Nordiske it-virksomheder. EG er i dag den største leverandør af Microsoft Dynamics, Navision og Axapta løsninger i Norden. I 2011 havde EG en omsætning på 1.33 mia. kr. og et driftsoverskud på 109.2 mill. kr.

Fælles for opkøbene har været, at det primært er virksomheder med en dominerende markedsandel indenfor en

eller flere brancher. EG har i dag komplette løsninger til en lang række brancher herunder, fødevarer, medicinal, jern & metal, detailhandel, engros, bygge og anlæg, tekstil, transport, advokater, boligadministration, læger, el, varme, handel, etc.

Branchekendskab er nøglen

Netop branchekendskabet er vigtigt i en IT virksomhed, fordi det er med til at sikre løsninger, som afspejler virkeligheden hos kunderne og skaber mere værdi i løsningen for kunden. Derfor er arbejdet tilrettelagt i EG på en sådan måde, at det tilgodeser en helhedsløsning for kunden. Det vil i praksis sige at hver brancheløsning består af en autonom gruppe, der dækker alle områder for den løsning de har ansvaret for. Da et IT system er mere end blot et program, men også består af serviceydelser som support, uddannelse og teknik er det vigtigt at fastholde kompetencerne indenfor branchen. I Brandsofts tilfælde betyder det, at alle medarbejdere i Brandsoft fortsat sidder fysisk sammen, hvilket letter samarbejdet og kommunikationen mellem medarbejderne og til kunderne. På samme måde har de øvrige branchesystemer i EG hver deres egne udviklere, supportere, konsulenter etc.

Stordriftsfordele

Som en del af en stor organisation som EG, kan vi i EG/Brandsoft på en nem måde udnytte fælles ressourcer, hvor det er hensigtsmæssigt. Et stort og komplekst område er hosting og backup af vore løsninger. Det er i dag placeret i EGs hostingcenter, hvor specialister overvåger de store netværk og hundredevis af store servere. I EG/Brandsoft benytter vi også hostingcentrets backupsystem, der kan lagre omtrent uendelige mængder af data. Data gemmes i mange kopier så der kan spoles tilbage til ældre sikkerhedskopier. Hver nat flyttes sikkerhedskopierne mellem to hostingcentre, så der altid er kopier opbevaret på en anden lokation end i driftscentret.

På andre områder har vi i EG/Brandsoft udnyttet EGs kompetancer. I dag foretages vores indkøb af hardware og standardsoftware gennem EG's indkøbs- og logistikafdeling og administrativt benytter vi det interne løn- og regnskabsbogholderi.

Udviklingen fremover

EG/Brandsoft disponerer, som hidtil, frit over de områder vi ønsker at udvikle i samarbejde med kunderne. De nye teknologier som f.eks. tablets, der flytter datafangsten helt ud til kilden, og gør systemerne meget mere mobile end hidtil, er allerede under udvikling til flere af systemerne, men vil formentlig få øget fokus i de kommende år. Introduktionen af smartphones og tablets har givet et helt nyt interface til software med en hidtil uset brugervenlighed.

Denne udvikling vil også blive flyttet over på de store administrative systemer, som dermed skal omprogrammeres. Selvom databaser og den grundlæggende logik ikke ændres væsentligt, vil programmer som f.eks. regnskabs- og kirkegårdssystemerne komme til at fremstå helt anderledes overfor brugeren. Samtidig med at disse nye teknologier indbygges i systemerne, vedligeholdes og udbygges funktionaliteten som sædvanligt ved hjælp af input fra kunderne og vores egen support og kursusafdeling.

EG/Brandsoft

Det har været vores mål i forbindelse med EGs opkøb af Brandsoft, at kunderne ikke skulle mærke de organisatoriske ændringer. Kunderne taler stadig med de samme supportere og får den samme hjælp som tidligere, vores programmører er fortsat i EG med samme ansvarsområder. Det er derfor vores opfattelse at integrationen af Brandsoft i EG er lykkedes fuldt ud, og vi ser frem til den spændende udvikling, som er i støbeskeen til de kommende år.

Frank Hansen har fortsat ansvaret for salg og projekter til kirker og kirkegårde.

PRAKTISK Udstyr I PROFESSIONEL KVALITET

Felco – Löwe – ARS – Silky – Wolf Garten
& meget andet udstyr til det grønne område

AKTUELT
Gyllebo blodmel mod råvildtbid haves i 1 kg
pakninger

Dansk Skovkontor A/S TLF 57 83 01 10
www.dansk-skovkontor.dk

Dansk Skovkontor A/S

Grundlagt 1950

- Motor 20 hk
- Løftkraft 1100 kg
- Egenvægt 1000 kg
- 4 hjulmotorer med el-hydraulisk diff.spærre
- Parallelføring på løftearm
- Frem/bak i joystick

**Brdr. Holst
Sørensen A/S**

6760 Ribe
tlf. 76 88 44 00
www.bhsribe.dk

Kontakt Julius Bjerg på 40 33 26 61

”FØNIKSREDEN” – ET MONUMENT FOR NUTIDENS UDSENDTE DANSKERE

af Tommy Christensen,
tc@svendborg-kirkegaarde.dk

Tidligere forsvarsminister Søren Gade afslørede det nye monument på Svendborg Assistens Kirkegård.

Kirkegårdsinspektør Tommy Christensen er også formand for komiteen til bevarelsen af krigergravene fra 1864 i Svendborg, og en medvirkende årsag til, at ”Føniksreden” nu er en realitet.

Den 17. maj 2012 – på Kristi Himmelfarts Dag – blev ”Føniksreden” afsløret på Svendborg Assistens Kirkegård. Skulpturen er et monument og et mindesmærke for de danske soldater og de udsendte danskere, der er med til at gøre en forskel rundt om i verden.

Kirkegårdsbestyrelsen og komiteen til bevarelsen af krigergravene fra 1864 i Svendborg, har besluttet at de soldater, som drager ud for at skabe fred i verden i dag, skal have deres eget monument på Svendborg Assistens kirkegård, i lighed med monumentet fra 1864 og mindelunden, som er opført til ære for ofrene fra 2. Verdenskrig.

Ideen opstod da folketinget i 2009 besluttede, at 5. september fremover skal være national flagdag til ære for udsendte danske soldater. På Svendborg Assistens kirkegård har vi gamle og stolte traditioner med at højtideligholde og ære ofre fra tidligere krige. Hvert år, på Kristi Himmelfarts Dag, er Peder Most Garden i spidsen for et optog fra Rådhuset, med deltagelse af de forskellige værn og almindelige borgere i byen, til krigergravene fra 1864 og de engelske flyvergrave, frihedskæmpergrave og mindelunden til ære for ofrene fra 2. Verdenskrig. Der bliver nedlagt kranse, sunget og holdt taler; en meget stemningsfyldt og smuk højtidelighed.

Billedhuggeren Søren West har skabt det nye monument "Føniksreden", med udgangspunkt i myten om Fugl Føniks, der ofte anvendes som et billede på genfødsel og evigt liv.

Føniks' rede (eller bålet) er lavet af røde granitsten. I reden ligger et stort æg; udført i hvid granit. Omkring ægget rejser sig 2 store vinger: Den ene vinge er udført i mørk granit, den anden er lavet af patineret bronze. Tilsammen danner de 2 vinger en skærmende hvælving over ægget.

Billedhugger Søren West præsenterer sit værk

Skulpturen sættes op - og mange andre detaljer skulle være på plads, før monumentet kunne afsløres.

Hvert år på Kristi Himmelfarts Dag, æres ofrene fra tidligere krige. Det er en smuk og stemningsfuld dag på Svendborg Assistens Kirkegård.

Vi synes at danske soldater af i dag, og de andre udsendte danskere, der med deres indsats prøver at gøre en forskel ude i verden, fortjener et monument og mindested på vores gamle kirkegård, og således blive mindet og æret på ligelig vis for eftertiden.

På denne måde vil vi her i Svendborg gerne vise vor respekt, for soldater af i dag og andre udsendte, ved at gøre dem til en del af vores årlige mindehøjtidelighed, samt hejse flaget d. 5. september i fremtiden.

Den smukke skulptur "Føniksreden" blev afsløret af tidligere forsvarsminister Søren Gade, som også sagde nogle rigtige og gode ord. Der var rigtig mange mennesker på Svendborg Assistens Kirkegård denne forårsdag. ■

ÅRSMØDET 2012 I KOLDING

af Dick Kreinøe, dk@gladsaxekirkegaard.dk og Lene Halkjær Jensen, lene.bladet@mail.dk

Trine Gregorius vil fortælle om kunsten at omgås andre mennesker og hvordan man undgår misforståelser og uvenskab.

Ekskursionen går bl.a. til Geografisk Have i Kolding. Billedet er fra den japanske afdeling.
Foto: Sten Porse, GNU Free Documentation Licence.

Når FDK's og DKL's årsmøde afholdes i dagene 3. – 5. september i Kolding, bliver det med en bred vifte af foredrag og en udstilling af maskiner, planter, tøj og meget mere.

Hotel Comwell i Kolding danner rammen for afviklingen af årsmødet, der har emner som krematoriedrift, forvaltning af træer, status på kostprisberegningerne og sidste nyt om GLAS, med på programmet.

Tirsdagens ekskursion starter med et besøg i Fælleskrematoriet i Kolding. Krematoriet blev taget i drift i 1999 og drives af sognene i Fredericia og Kolding Provstier i fællesskab.

Dernæst går turen til Geografisk Have, der er en 12 hektar stor Botanisk Have, anlagt i et kuperet landskab i den sydlige del af Kolding. Haven rummer ca. 3.000 arter af træer, buske og urter, der er arrangeret efter deres geografiske hjemsted. Der findes afdelinger for Nordamerika, Japan, Kina, Sydamerika, Manchuriet, Korea, Sibirien og Sydvestasien. Geografisk Have er skabt af planteskoleejer Aksel Olsen, der i 1917 købte arealet til planteskole. I de følgende år, importerede han mange af de nye, spændende plantearter, der blev opdaget især i Østasien. Haven rummer en stor samling af rosensorter og mange forskellige arter og sorter af Rhododendron. Derudover findes et 600 m² stort drivhus

og forskellige større og mindre haver, der alle er anlagt efter en bestemt idé. I 1963 overgik Geografisk Have til Kolding Kommune. Frokosten indtages i Geografisk Have og derefter er der rundvisning af ca. 1 times varighed.

Ekskursionen afsluttes med et besøg på Søndre Kirkegård, der er den ene af Koldings 3 kirkegårde. Den første del af kirkegården blev taget i brug i 1913. Kirkegården er senere udvidet af flere omgange, til sin nuværende størrelse på 12,2 ha. Kirkegården har karakter af en bypark med mange store træer og rummer flere forskellige typer af gravsteder. Der er ca. 9.600 anlagte gravsteder. Sdr. Kapel blev bygget i 1959 og er siden renoveret i 1993. I 1997 blev der, i tilknytning til kapellet, bygget kontor, venterum, toiletter og blomster indlevering.

Det gamle krematorium på Søndre Kirkegård blev opført i 1932 og blev drevet af Dansk Ligbrændingsforening indtil 1964, hvor driften overgik til Kolding Kirkegårde. Krematoriet blev nedlagt i 1999, da Fælleskrematoriet blev taget i brug.

Tilmelding til årsmødet kan ske ved at benytte tilmeldingsblanketten på FDK's hjemmeside: www.danskekirkegaarde.dk

Tilmelding senest d. 1. juli 2012. ■

ÅRSMØDE 2012

Mandag d. 3. september

- Udstilling fra kl. 10.00 – 15.30
- DKL's generalforsamling
- Krematoriedrift med filterinstallationer
 Hvordan bortskaffer vi restprodukterne fra vore filtre på den mest miljørigtige måde?
 Hvilke krav skal vi overholde, hvad koster det og hvor kan det deponeres?
 Hvilke erfaringer har vi med udledning af varme til det lokale fjernvarmenet?
- Træer og sikkerhed ved Boris Koppel, Driftsplanlægger Driftskontoret, Københavns Kirkegårde.
 Hvordan forvalter vi vore træer på kirkegårdene? Vi er interesserede i at bevare træernes værdi i form af natur- og herlighedsværdi, samtidig har vi en opgave i at vurdere sikkerhed og risiko.
 Der vil være fokus på jura, vurdering af træer og tilsynsmetoder.
- Hvis du forstår, hvad jeg mener...
 Foredrag ved Trine Gregorius, Journalist, foredragsholder, peptalker og ordstyrer. Misforståelser, uvenskab og katastrofer sker i privatlivet og på jobbet, fordi vi ikke forstår at kommunikere med vores omgivelser. At blive forstået, og omgås og samarbejde med sine omgivelser kræver, at man tuner ind på de andres frekvens.

Tirsdag 4. september

- FDK's generalforsamling
- Kostprisberegning, hvordan har det udviklet sig? Har vi mistet indtægt eller har vi mistet brugere.
 Ved Kontorchef i Ministeriet for ligestilling og kirke, Klaus Kern Jespersen og Birgit Møller Bach, Varde Mulighed for spørgsmål (ordstyrer Finn Langager Larsen)
- Ekskursion til Kolding Krematorium, Geografisk Have og Kolding Søndre Kirkegård.
- Afslutningsmiddag. Gæstetaler Departementschef Henrik Nepper-Christensen

Onsdag 5. september

- GIAS, brugen af programmet og dets udfordringer. Fra Ministeriet for ligestilling og kirke, IT kontoret, kommer Projektleder Jørgen Laustsen og Elisabeth Gram Jeppesen, fra kirkegårdene kommer Kirkegårdsleder Jens Zorn Thorsen, Vejle og Niels Kruse, Viborg.

Søndre Kirkegård i Kolding besøges på tirsdagens ekskursion.
 Foto: Marie Vedel-Rieper.

Udstillingen i forbindelse med årsmødet

Der er flere forhandlere med spændende produkter, så som maskiner, planter, tøj og meget mere, der har meldt sig som udstillere.

Udstillingen er specielt målrettet kirkegårdenes behov og er derfor interessant for deltagerne ved årsmødet. Andre er naturligvis også velkomne til at besøge udstillingen. Der er gratis adgang.

Udstillingen afholdes mandag den 3. september 2012, fra kl. 10.00 til 15.30

På Hotel Comwell Kolding, Skovbrynet 1, 6000 Kolding

Forhandlere, der kunne tænke sig at udstille, men ikke har fået tilbuddet, kan henvende sig til Dick Kreinøe på mail: dk@gladsaxekirkegaard.dk

LEDERUDDANNELSENS TILLÆGSKURSUS I MUS, SYGE- OG FRAVÆRSSAMTALER

af Uffe Strandberg Larsen, uffe@taastrupnykirke.dk
Kirkegårdsleder, Taastrup Nykirke Kirkegård

Anni Kirk gennemgik nogle af de redskaber, der kan bruges ved gennemførelse af f.eks. MUS-samtaler. Foto: Uffe Strandberg Larsen.

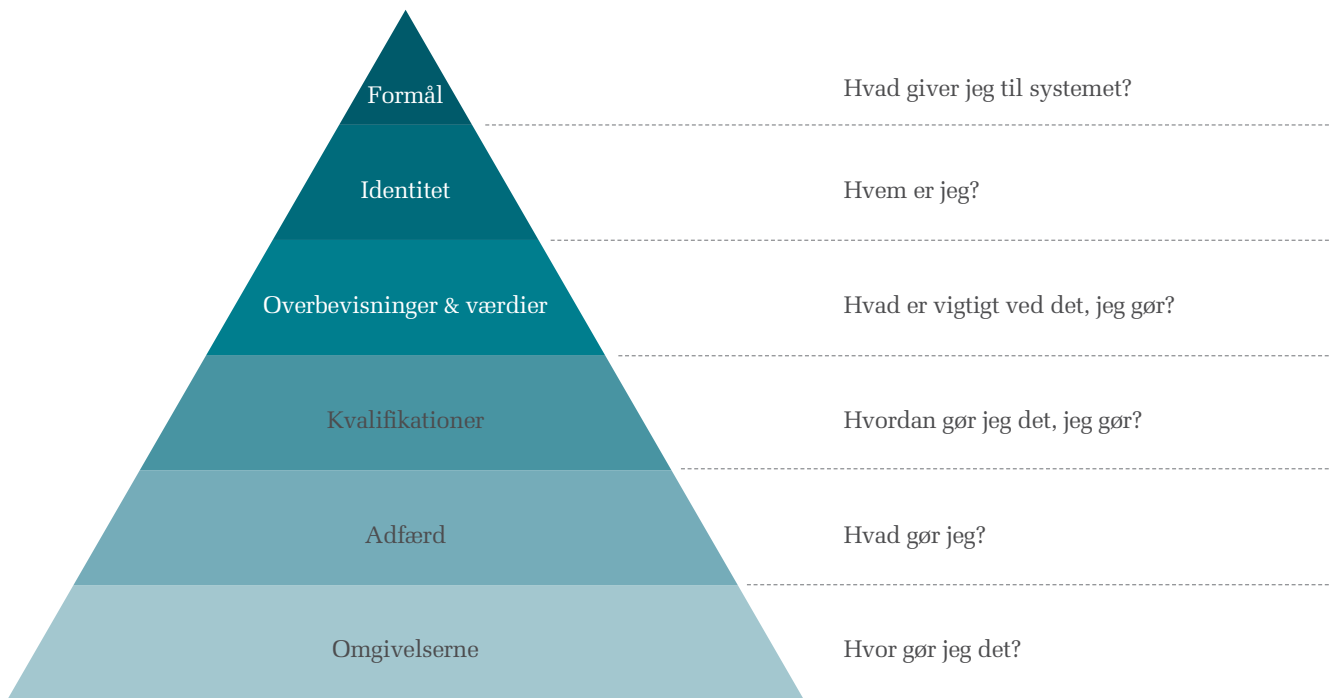
Det var med stor glæde, da jeg for et par måneder siden læste, at FDK havde lavet et tillægskursus til den modulopbyggede lederuddannelse. Et af emnerne var stresshåndtering, og det er noget mange danskere kunne have glæde af.

I gennem de 4 moduler som lederuddannelsen består af, berører man rigtig mange emner, men der er ikke tid til den helt store fordybelse. Dette tillægskursus havde overskriften MUS, syge og fraværssamtaler og fandt sted på Vissenbjerg Storkro. Efter en hurtig tilmelding til kurset, opdagede jeg at det også omhandlede stresshåndtering. Det er et emne som fylder meget i mange danskere hverdag. Efter en kop kaffe og et rundstykke til velkomst blev vi budt velkommen og introduceret til de næste to dages program. Den første dag omhandlede MUS-samtaler. Til dette emne havde man hyret konsulent og coach Anni

Kirk. Vi fik en god indsigt i begrebet ”Medarbejder udviklingsamtaler”. Der blev lagt op til, at vi, inden dagen var omme alle ville have fået værktøjer, som vi kunne tage med hjem og bruge på vores arbejdspladser. Erfaringerne omkring MUS var meget forskellige blandt kursisterne. En del havde ikke været til MUS i adskillige år.

Samtaleværktøjer og aktiv lytning

Det første vi alle blev overraskede over, var nok mængden af tid, der må afsættes for at forberede selve samtalerne. Der skal laves skemaer, disse skal præsenteres for ens medarbejdere, der skal informeres om seriøsiteten omkring forberedelse og samtale. Dertil kommer ens egen forberedelse, som leder, omkring hver enkelt medarbejder. Det er vigtigt at være forberedt; vi vil altid blive vurderet på vores adfærd, selv om vi har ”gode” hensigter. Selve

Pyramiden - Logiske niveauer til forandring – er et godt værktøj, som kan bruges til at forklare, hvordan man passer ind i den store sammenhæng i virksomheden.

samtalen skal der sættes tilpas tid af til, så alle emner kan blive vendt på en forsvarlig måde. Under samtalen kunne lederen bruge forskellige værktøjer, så som spejlæg modellen. Man skal forestille sig et spejlæg, hvor hviden repræsenterer området: Interessesfæren, og blommen: Indflydelsessfæren. Mange mennesker befinder sig i interessesfæren, hvor frustrationer, stress og bekymringer forekommer. Man bør hellere bevæge sig ind indflydelsessfæren, da det er her man har indflydelse på sit eget liv. Pyramiden - Logiske niveauer til forandring – var et andet godt værktøj, som kan bruges til at forklare, hvordan man passer ind i den store sammenhæng i virksomheden. Det er vigtigt for os ledere, at have de rigtige værktøjer til de mange problemstillinger, som vi kommer ud for løbende.

Et andet emne, som også er utroligt vigtigt for os ledere, er aktiv lytning. Det vil sige blot lytte, lad være med at ”importere” problemet og bevar den professionelle relation til medarbejderen. Man kan også sige det med andre ord: Jeg ser dig, jeg hører dig, jeg forstår dig. Gå med, lyt og gå ind til behovet. Det er ikke altid vigtigt at få en løsning, men mere det, at der er én der vil lytte til ens problemer. Ved MUS samtalerne er det fornuftigt at føre referat. Dette kan gøres i punkt form. Disse referater er fortrolige, og gemmes hos lederen og medarbejderen. Forberedelses-

skemaerne skal gennemgås hvert 2. eller 3. år og fornyes, så de ikke bliver for ensformige.

Stresshåndtering

Dagen efter var det emnerne ”Sygefraværssamtaler” og ”Stresshåndtering”, som stod på programmet. Til dette emne havde man hyret konsulent Jeanett Bonnichsen, Center for Stress og Trivsel ApS. Vi har nok alle på et eller tidspunkt i vores liv, kendt nogen eller selv været involveret i et stressforløb. Personligt følte jeg, at dette emne nok var det mest lærerige under kurset. Jeg har selv prøvet at være sygemeldt grundet stress for en del år siden. Der er sket meget inden for det emne. F.eks. ved man meget mere om den tilstand, som stress bringer en i, og også hvordan man håndterer genindslusningen af medarbejderen på arbejdspladsen. Travlhed giver energi til årvågenhed, og stresshormoner hjælper til at holde systemet kørende. Det kan f.eks. ses i syndromet ”feriesyge”, som måske nogen af os kender lidt til. Bunkerne skal væk inden ferien, og vi arbejder på højtryk, og stresser for at nå det hele. Når den første feriedag indtræder, slapper kroppen af og immunforsvaret bliver ustabil. Der melder sig som regel en forkølelse eller anden sygdom. Men hvis stresspåvirkningen er vedvarende, kan følgende symptomer opleves: Søvnløshed, irritation, træthed, hjertebanken, ondt i maven.

Dette kan til sidst føre til kollaps, med døden til følge. Det er vigtigt, at vi hver især er opmærksomme på de signaler, som vores krop sender til os. Vi skal lytte efter, og respektere at vi en gang imellem ikke er i stand til, at kunne klare det hele. Den største opgave ligger nok i, at kunne lægge mærke til vores medmennesker/kolleger i dagligdagen. Det koster arbejdsmarkedet rigtig mange penge, når en medarbejder går ned med stress. Det er langtidssygemeldinger på 3-6 måneder. Efter den tid skal man også beregne længere perioder, hvor medarbejderen måske kun arbejder på ½ tid, og med arbejdsopgaver, der er blevet filtreret for ansvar. Det vigtigste er, at der er balance i mellem miljø og individ.

Arbejdspladspolitik

Vi blev alle opfordret til at få lavet diverse politikker på vores arbejdspladser. Dette ville være en hjælp i det daglige, så man nemmere kunne komme forskellige problemstillinger i forkøbet. Man kan sige, at politikker er et godt ledelsesværktøj. Det kan være ryge-, alkohol-, sygefraværs- og trivselspolitik. Alt dette kan med fordel samles i en personalehåndbog, som selvfølgelig er tilgæn-

gelig for alle. De danske kirkegårde er gode arbejdspladser til arbejdsprøvninger for psykisk nedslidte personer, da der er masser af mulighed for fysisk arbejde på forskellige niveauer. Vi talte om evt. at benytte en mentorordning. Det vil sige at man skulle have en eller to ansatte på kirkegården, som ønskede at indgå i dette arbejde. Disse personer skulle have den nødvendige kompetence i kraft af uddannelse og interesse for dette. Det ville være en god løsning, at have personer fast tilknyttet til psykologiske indskolinger, samt arbejdsprøvninger.

Det var to indholdsrige dage. Kursusudvalget skal have tak for de gode emner, der blev gennemgået. Vi var inde på mange ting i løbet af de to dage, og snakken berørte emner som samtaleteknikker, spørgeteknikker, coaching og mentorordninger. Det var måske emner, som kunne danne basis for nye kurser fremover. Som ledere i den danske folkekirke, er det vigtigt, at vi er klædt rigtigt på til opgaven. Jeg kunne skrive meget mere omkring ovennævnte emner, men jeg vil hellere opfordre alle mine kollegaer til at deltage på kurset, da det giver en masse til vores lederrygsække. ■

Champost®

www.champost.dk
Tlf. 96 19 18 80

Big Bags
fragtfrit til
modtageren

GRATIS levering*

ved køb af en Big Bags – lige til lågen.
Læs mere på www.champost.dk

*Kun til brofaste øer i Danmark

www.champost.dk

Champost Big Bag
Højbedsmuld

Champost
jordforbedring

Champost
surbund

Champost
planteskolejord

Champost
naturgødning

NYHED

"Champost er et godt, let omsætteligt, organisk materiale, der er med til at holde jorden i god kondition."
Karsten Overgård, gartner ved Jesperhus

STAMA Maxi El Truck 48v
Markedets eneste 4 WD el truck
Fantastisk ydeevne og stor lasteevne

STAMA Multi El Truck 48v
Dansk produceret kvalitetstruck med lille
venderadius og værkstøjskasse

GMR

STAMA Løvsuger
Forbedret model med bl.a.
vendbart betjeningshåndtag og
kompakt holder til sugeslange

STAMA Minilæsser D330
Markedets mest manøvredegtige minilæs-
ser. Fås med stort tilbehørsprogram

STAMA Mini El Truck 24v
Hydraulisk tip og galvaniseret drejelad med
oplukkelige sider og forsmæk

www.gmr.dk

Saturnvej 17
8700 Horsens
Tlf.: 7564 3611

STAMA

STENSBALLE

NESBO

www.kantdesign.dk

**SLIDSTÆRK KANTSKÆRER TIL
BÅDE STORE OG SMÅ OPGAVER**

- Leveres med Stjernesvær og 35 mm fræser skær

**SE MERE PÅ
WWW.KANTDESIGN.DK
ELLER RING 6080 7010**

info@kantdesign.dk | www.kantdesign.dk

7.000 VARER - 1 LEVERANDØR

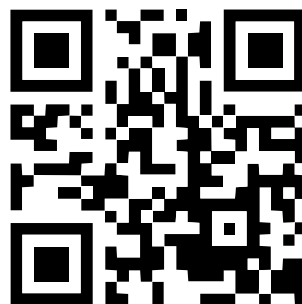
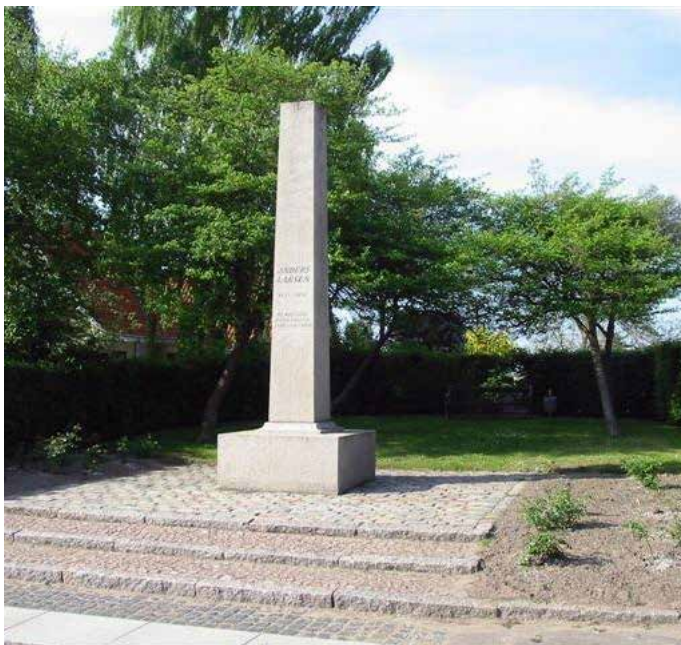
Dan Sand

D/SN A/S · TLF: 96 56 41 00 · E-MAIL: INFO@DANSAND.COM · WWW.DANSAND.COM

QR-KODEN SOM HISTORIEFORTÆLLER

Tekst og foto af Niels Christian Nielsen, Niels@danstein.dk
Direktør, Danstein A/S

Er du i besiddelse af en Smart-Phone med et scanningsprogram, kan du scanne følgende QR-kode. QR-koden fortæller livshistorien og mindet om Anders Larsen.

W. Tidemands og Anders Larsens gravsteder på Skt. Nikolai kirkegård i Holbæk: Livshistorien og mindet er gemt bag en QR-kode.

De såkaldte QR-koder, der i dag kan ses et utal af steder i bybilledet, på reklamer, på stationer, i aviser m.m. har skabt muligheden for at fortælle afdødes livshistorie "on location".

QR-koden bevarer gravminder

Hvem var W. Tidemand? Hvem var N.E. Hansen og hvem var Olga Sofie Hansen? Dette er nogle af Holbæk bys kendte personligheder, hvis gravsteder og minder man blandt andre ønsker at bevare for eftertiden i Holbæk kommune. Alle gravstederne kan besøges på Skt. Nikolai kirkegård i Holbæk. Hvis man som gæst på kirkegården ønsker et dybere kendskab til disse personers livsførelse og bedrifter, ville det tidligere kræve en tur på biblioteket med opslag i

diverse historiebøger. Dette er ikke længere nødvendigt, for nu kan historien fortælles ved gravstedet. På Skt. Nikolai kirkegård har man i maj 2012 taget QR-koden og dens mangfoldige muligheder til sig. Kirkegården anvender i dag QR-koden som en fortæller af historierne og livsminderne bag nogle af kirkegårdens bevaringsværdige gravminder.

Hvordan anvendes QR-koden?

Koderne aflæses med mobiltelefon, de såkaldte Smart-Phones, der med deres kamera og et gratis installeret scanningsprogram skaber kontakt imellem QR-koden og hjemmesider på Internettet. Det er en kendsgerning, at der i dag findes mere end 2 mio. brugere af Smart-Phones i Danmark. Dette sætter en udvikling i gang, der kan

Fakta om QR-koder:

QR-koden er en form for todimensional stregkode, også kaldet en Matrix-kode, som blev udviklet i Japan i 1994. QR-koden var dengang tænkt til at forenkle lagerføring og registrering af reservedele inden for bilindustrien.

I dag har QR-koden fået en bred anvendelse og bruges til en lang række andre formål. På stationer, i magasiner, aviser og på reklamesøjler kan man i dag næsten ikke undgå at møde QR-koden, som nu refererer til hjemmesider, der tilbyder informationer om alskens ting.

Det kræver et program til din mobiltelefon at scanne en QR-kode. Det kan f.eks. være Scanlife applikationen, som er gratis og kan hentes på www.scanlife.com

QR-koden kan sættes på en lille granit-sokkel ved gravstedet eller den kan indfældes i gravstenen.

være meget interessant for brugere af kirkegårde. En lille porcelænsplade med en QR-kode er derfor at finde i nær tilknytning til W. Tidemands, N.E. Hansens og Olga Sofie Hansens gravsteder. Kirkegårdsinspektør på Skt. Nikolai kirkegård, Henning Hansen forklarer: "Således kan kirkegårdens gæster nu scanne koden og på kort tid få adgang til personernes livshistorier og minder understøttet af billeder. Historier og billeder, der fortæller de historier og minder, som ikke fortjener at blive glemt". "Når vi har rundvisning på kirkegården, vil det også give folk en ekstra oplevelse, at de kan scanne historien fra gravstedet. De kan vælge at læse den med det samme, eller gemme historien i telefonen og bringe den med hjem."

Livsminder.dk

Det er hjemmesiden www.livsminder.dk, der står bag nytænkningen af QR-koden som minde og historiefortæller. Livsminder.dk sælger og formidler QR-koder til gravsteder og kirkegårde. Koderne kan enten monteres på sokkel ved eller direkte på gravstenen i en diskret størrelse. På hjemmesiden indføres personerne, deres livshistorier og minder, så informationerne i fremtiden altid er tilgængelige, både via QR-koden eller på hjemmesiden. Indtil i dag har gravsten været forholdsvist anonyme, dvs. typisk kun forsynet med afdødes navn, samt fødsel og dødsdato. Tilbage i tiden var titler normale at finde på stenene, ligesom symboler for vedkommendes arbejde eller karriere. F.eks. en hest med plov for en gårdejer og en høvl for en snedker og lign. Efterskrifter bliver stadig brugt som en mindetekst, rettet mod

afdøde. Nu åbner den nye teknologi op for muligheder, der gør gravstedet endnu mere personligt og vedrørende for pårørende og besøgende på kirkegården.

Respekt for afdøde

Livsminder.dk bevarer også livshistorier og minder for private. Pårørende til afdøde kan nu indlevere eget materiale og billede til hjemmesiden, der herefter samler informationerne under QR-koden. Respekt for den afdøde er i højsædet. Der er langt stor vægt på farvevalg og layout på hjemmesiden med et overskueligt menu system. Ønsket er at sikre en god balance, som hverken giver indtryk af en fest- eller sørgeside, men i stedet skaber en sober og etisk præsentation af afdøde. ■

DEERE SEASON

X125

- 107 cm klippebredde
- Ergonomisk design
- Enkel og logisk betjening

JM36

- 56 cm klippebredde
- Klipperskjold med 3 funktioner
- MowMentum teknologi

Z225

- 107 cm klippebredde
- Effektiv EZtrak, ingen venderadius
- Enkel at arbejde med

JS63V

- 53 cm klippebredde
- Bioklip
- Variabel hastighed

Mejlby-Vilsgaard A/S

7970 Redsted M, Tlf. 96 70 66 00
9610 Nørager, Tlf. 98 65 12 11
9700 Brønderslev, Tlf. 98 82 13 99
www.mejlbyvilsgaard.dk

Midtjydsk Maskincenter A/S

8380 Trige, Tlf. 86 62 73 22
8800 Viborg, Tlf. 86 62 73 22
www.mmcvt.dk

Ole Mathiesen MaskinCenter A/S

8543 Hornslet, Tlf. 86 99 55 41
www.ommc.dk

BMH A/S

6261 Bredebro, Tlf. 74 71 16 71
6500 Vojens, Tlf. 74 71 16 71
6740 Bramming, Tlf. 75 19 01 22
www.bmh-agro.dk

Herborg Smede- og Maskinforretning A/S

6920 Videbæk, Tlf. 97 17 28 66
7323 Give, Tlf. 75 73 32 11
7620 Lemvig, Tlf. 97 17 33 45
www.herborg-maskinforretning.dk

GMC

5260 Odense S, Tlf. 64 72 14 60
5620 Glamsbjerg, Tlf. 64 72 14 60
www.gmc-fyn.dk

Maskin Center Sjælland

4300 Holbæk, Tlf. 59 43 45 22
4653 Karise, Tlf. 56 78 83 71
4700 Næstved, Tlf. 55 72 60 22
www.maskincentersjaelland.dk

A/S Havdrup Maskinforretning

4622 Havdrup, Tlf. 46 18 55 44
www.havdrup-maskinforretning.dk

Søllested Maskinforretning A/S

4920 Søllested, Tlf. 54 94 10 03
www.soellested-maskinforretning.dk

JOHN DEERE

KIRKE- OG KIRKEGÅRDS- MESSE PÅ MORS

Kirkegårdsmessen finder sted både i og udenfor Lødderup Kirke. Der vil være udstilling af maskiner, planter og meget andet. Foto: Kaj Emil Pedersen.

Mandag den 27. august 2012, afholdes Kirke- og kirkegårdsmessen for femte gang. Arrangementet finder sted i og omkring Lødderup kirke og kirkegård på Mors.

Messen arrangeres af gravermedhjælper Svend A. Kristensen, samt graverne Niels Heimann og Kaj Emil Pedersen og tidl. graver Jørgen Toft. Det er femte gang messen afholdes og på nuværende tidspunkt er der tilmeldt over 20 udstillere.

Udstillingen gennemføres med hjælp fra en frivillig arbejdsstyrke bestående af FAKK Thisted's bestyrelse, medlemmer fra Lødderup Menighedsråd, samt ægtefæller og graverkollager. På dagen vil de bl.a. sørge for, at der kan købes kaffe, øl, vand, sandwich, hjemmebak og pølser.

Udstillingerne foregår inde i kirken, på kirkegården og på et areal uden for kirkegården.

Arrangørerne håber på godt vejr og en god dag med besøg af en masse kollegaer fra kirke- og kirkegårdsområdet. Alle er velkomne og der er gratis adgang. På hjemmesiden www.kirkegaardsmessen.dk kan man se mere om arrangementet.

Udstillingen finder sted ved:

Lødderup Kirke, Harrehøjvej 56, 7900 Nykøbing Mors
Mandag den 27. august 2012

Kl. 10.00 - 16.00

Messen åbnes officielt kl. 10.30 v. sognepræst Jørn A. Pedersen

Yderligere oplysninger kan fås ved henvendelse til Kaj Emil Pedersen på tlf. 51 90 59 17

GLIMT FRA BEGRAVELSES- VÆSENER I UDLANDET

Tekst og foto af Christian P. Kjøller, cpk@life.ku.dk
ph.d. studerende, Landskabsarkitekt MDL, Skov & Landskab (KU-LIFE)

Minneslund (askefællesgrav) på Västres Kyrkogården i Trelleborg. En typisk svensk "minneslund" med opholdsplads, bænke, blomsterafsætning og lysholdere.

Automat med gravstedsllys, Ruustord, Nijmegen. Automaten står på en kirkegård, der er ejet og drevet af en bedemandsforretning.

Under overfladen er der nogle overraskende forskelle på hvordan begravelsessystemerne er indrettede bare i de Europæiske lande. I forbindelse med mit arbejde på Skov & Landskab har jeg haft lejlighed til at vende blikket udad til de nordvesteuropæiske lande.

I det følgende vil jeg give nogle eksempler på nogle af de ting ved begravelsessystemerne, der er anderledes, primært i Holland og Sverige, som ligner Danmark og alligevel adskiller sig. Målet er ikke en systematisk gennemgang af begravelsessystemerne, men at give nogle glimt.

Holland er et spejlbillede af Danmark

Holland minder på sin vis om Danmark. Det er et fladt, hovedsageligt protestantisk land, som traditionelt har levet af landbrug, sejlads og handel. Holland adskiller sig fra Danmark, bl.a. at have en lang tradition for forskellige tros-

samfund. Det hollandske begravelsessystem er på mange måder et spejlbillede af det danske, hvor mange ting er anderledes, både hvad angår gravsteder og organisering.

Afslappet forhold til askeanbringelsen

I Danmark skal asken begravnes i en urne på en kirkegård, og urner udleveres ikke, med mindre det er til nedsættelse på en specifik kirkegård eller til spredning over havet. I Holland har de et anderledes afslappet forhold til asken. Efter kremeringen kan de pårørende få denne udleveret og det er herefter begravelsesmyndighederne ligegyldigt, hvad der bliver af den. Spredning af asken er i princippet tilladt over alt, man skal blot have tilladelse fra grundejeren.

Borgerlige begravelseshandlinger er almindelige i Holland

Andelen af kirkelige begravelser er ikke så høj i Holland som i Danmark. I stedet er det muligt at engagere en

Monument på Fællesgrav, Moscowa i Arnhem. Fællesgravene i Holland har så at sige altid mulighed for en navneplade på fællesmonumentet.

Urnemur på gravpladsen Moscowa i Arnhem, Holland. Urnemure er forholdsvis populære i Holland, og oftest udformet uden plade.

begravelses-celebrant, som har specialiseret sig i at udføre begravelsesritualer og tilpasse dem til den afdødes og de efterlades livssyn. Bisættelser foregår efter sigende næsten altid i krematoriets kapel, selv hvis det er en kirkelig begravelse. For hollændere, og de fleste ikke-skandinaver, er det en bizar tanke at kirken kan eje og drive krematorier, som i Danmark. Det er en opgave for kommuner, bedemænd eller andre private virksomheder.

Liberal hollandsk lovgivning om kirkegårdsdrift

Udenfor Skandinavien, er det almindeligvis kommunerne, der har det endelige ansvar for tilstrækkelig begravelsesplads. I Holland er lovgivningen meget liberal i forhold til hvem, der kan eje og drive kirkegårde, ligesom den også er i Storbritannien. Der findes egentlige kirkegårde som drives af lokale menigheder eller sogne, eller af kirker eller trossamfund. En del kirkegårde er ejet og drevet af kommunerne, men især i større byer er driften af kirkegårdene udliciteret eller overdraget til kommercielle virksomheder eller almennyttige foreninger. Der er også en del kirkegårde som er private, ligesom det ikke er usædvanligt, at bedemandsvirksomheder ejer og driver kirkegårde. Herregårde og andre private grundejere omdanner en del af ejendommen for at skaffe indtægter, eller for at sikre naturområder for omdannelse eller forfald.

Hollandske kirkegårde finansieres via brugerbetaling

Efter sigende skulle driften af de Hollandske kirkegårde være dækket af brugerbetaling, også på de kommunale kirkegårde, hvilket synes sandsynligt, hvis der er grundlag

for kommercielle kirkegårde. De kirkegårde jeg har besøgt, er generelt rimeligt vedligeholdte, men har ikke det samme niveau som danske kirkegårde, hverken hvad angår plejeniveau eller design. Frem for alt virker de mere afslappede end de danske kirkegårde.

Færre gravstedshække på hollandske kirkegårde

Kirkegårdene er generelt indrettet på en måde som minder om danske kirkegårde. Dog er der ikke nogen egentlige gravstedshække. De individuelle gravsteder er sideordnede anlæg uden indbyrdes sammenhæng, og en høj grad af individuelt præg. Ligesom i Danmark påhviler vedligeholdelsen af individuelle gravsteder de pårørende, men det er sjældent at kirkegårdene i Holland vil påtage sig vedligeholdelsen af det individuelle gravsted mod betaling. Gravstederne er da også oftest opbygget af sten og grus, frem for hække og planter, som i Danmark.

Andre gravstedsformer

I Holland kan urner nedsættes i individuelle urnegravsteder, der minder om kistegravstederne, eller i mindre omfang er indrammet af en fælles gravstedshæk. Urnemure og urnehaller er også populære, ofte uden plade, men med urnen stående frit fremme. Man kan også få gravminder, hvor urnen opbevares inde i gravmindet. Desuden har man også askefællesgrave. De adskiller sig fra de danske, ved at asken strøs over plænen og ved at der så at sige altid er mulighed for at få en navneplade for den afdøde opsat i forbindelse med fællesmonumentet.

Det svenske begravelsessystem minder om det danske

Sverige er et af vore nære nabolande, og har haft en udvikling der minder meget om den danske. De svenske kirkegårde og det svenske begravelsessystem minder da også i høj grad om de danske. Men samtidig er der nogle væsentlige forskelle især i forhold til organiseringen af begravelsessystemet.

Stærkere kultur omkring fællesgraven

Der er ikke de store forskelle på kirkegårdenes udseende, ud over at der er færre gravstedshække og flere skovkirkegårde i Sverige. Og så har man en stærkere kultur omkring indretningen af fællesgraven, hvor der findes forskellige typer, nogle hvor asken strøs ud, andre hvor den nedsættes i urnen og hvor nogle er anonyme, mens andre har mulighed for navn på fællesmonumentet, og andre igen har en navneplade over urnen – noget der ligner vores plader i græs.

Svenske kirkegårde finansieres ved en begravelsesskat

Organisatorisk minder det Svenske system også meget om det Danske, med et folkekirkeligt begravelsessystem. Når man ser nærmere efter, er der dog nogle afgørende forskelle, mest åbenlyst at kirken principielt er skilt fra staten. Adskillelsen af kirke fra stat i Sverige har netop ikke betydet, at man har overladt det overordnede ansvar for begravelsesvæsenet til de sekulære myndigheder, i stil med det meste af Europa. Tvært imod har kirken stadig ansvaret for begravelsesvæsenet, selvom det anerkendes at det er en offentlig opgave. I stedet har man valgt at finansiere kirkegårde mv. ved en særlig begravelsesskat. Den er en del af kirkeskatten for medlemmer af kirken, men skal også betales af ikke-medlemmer. Desuden har begravelsesvæsenet pligt til at skaffe ikke-kristne gravpladser og neutrale kapeller, hvis der er behov for det lokalt. Ligesom finansieringen af kirke og kirkegårde er adskilt, er kirkens og kirkegårdenes økonomi det også.

Udgifter til begravelse/ kremering mv. er betalt via skatten

Skattefinansieringen betyder at transport af kister, opbevaring, kremering, jordfæstelse og erhvervelse af gravsted er betalt over skatten, og det kun er indretning og pleje af et individuelt gravsted, samt forlængelser, der skal betales af boet eller de pårørende. Kirkegårdene i Sverige tilbyder, ligesom i Danmark, at udføre pleje og vedligeholdelse af gravstederne, også ved legat aftaler. De fungerer dog anderledes, idet der indbetales et beløb som forventes at svare til f.eks. 20 års vedligeholdelse. Men den årlige udgift til vedligeholdelsen trækkes løbende fra det indbetalte beløb. Hvis pengene er opbrugt efter f.eks. 17 år, må der indbetales på ny.

I Sverige er begravelsesvæsenet er ikke bundet til sognet

Det kirkelige begravelsesvæsen i Sverige er ikke bundet til sognet på samme måde som i Danmark, hvor sognet er begravelsesmyndigheden. De svenske sogne kan slå deres begravelsesvæsener helt eller delvis sammen indenfor det der svarer til provstierne, og således drive dem med en fælles forvaltning. Menighedsrådene er i øvrigt også opdelt på den måde at der er et råd for det kirkelige liv i menigheden, og et andet råd for driften af kirkens ejendomme, herunder kirkegårde.

Oplagt at hente inspiration i udlandet

Som ovenstående antyder, er der forskel på hvordan kirkegårde og begravelse organiseres og forvaltes bare i vore nabolande. Det er oplagt at hente inspiration i udlandet. Det kan være givtigt, netop fordi der er andre løsninger, men samtidig må man have forståelse for forudsætningerne for disse løsninger. ■

- Pyntesten
- Granitskærver
- Granit produkter - leveres efter mål
- Støbe-/flisesand
- Strandsand
- Stabilgrus
- Støbemix
- Harpet muld m.m.
- Fibertex

Stort lager...

**MIDTJYSK
MØRTELFABRIK**
AMBA

Sandagervej 32 · 7400 Herning · Tlf. 9712 9191
www.mm-herning.dk

SUVERÆN !

Det kan godt være, at jeg ikke er stor
... men jeg er meget effektiv

KAMPAGNETILBUD

Kubota KX019-4 minigraver (2 tons)
inkl. 2 års garanti, radio, rotorlys, mekanisk hurtigskifte og fri service*

DKK 188.500,-

Mulighed for teleskoparm (ekstra udstyr)

Se leasingeksempel og flere tekniske specifikationer på www.loewener.dk - eller kontakt os på 43 200 399

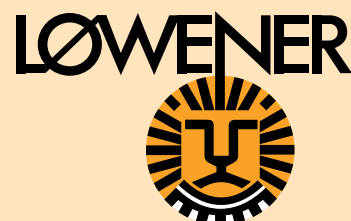
* max 2 år/2.000 timer. Prisen er ekskl. moms og ab lager Glostrup/Stilling.

V. Løwener A/S

Postboks 1330 • Smedeland 2 • DK-2600 Glostrup
Tlf. +45 43 200 300 • Fax +45 43 430 359
E-mail: vl@loewener.dk • www.loewener.dk

Servicecenter Stilling

Niels Bohrs Vej 31 C • 8660 Skanderborg
Tlf. +45 86 982 288 • Fax +45 86 981 952

GIV GUD EN CHANCE – OGSÅ I HVERDAGEN!

af Hanne Korsby, hanne@korsby.dk
Formand for Sankt Nikolai Sogns Menighedsråd, Holbæk

Åbningen af udstillingshuset Giotto blev et tilløbsstykke med over 200 besøgende.
Foto: Hanne Korsby

Østre Kapel nu Giotto – udstillingssted for religiøs kunst

Det gamle Østre Kapel sat i stand til fordel for religiøs kunst! Kirkegården bliver åbnet for en ny aktivitet, der giver nyt liv og mulighed for en kop kaffe med kage!

En torsdag eftermiddag kom journalist Peter Olesen gående ind på Østre Kirkegård i Holbæk. Da han så det gamle Østre Kapel, blev han nysgerrig, stillede sig på tær og kikkede ind ad vinduerne. Der var et værre rod af havemøbler, flyttekasser og andet godt kram. I den lokale avis rasede han over, at menighedsrådet ved Skt. Nikolai Kirke brugte denne fine, gamle, bevaringsværdige bygning af arkitekt Marius Pedersen til gemen oplagring. Det blev anstødsstenen til, at menighedsrådet nedsatte et udvalg, der skulle finde et alternativt formål for anvendelse af kapellet. Siden indvielsen af Margrethe-Kapellet i 1998, har Østre Kapel ikke været anvendt. Kort tid efter vedtog et enigt menighedsråd, at bygningen skulle sættes i stand og bruges til

udstilling af religiøs kunst. Det var et fint og værdigt formål, som selv Peter Olesen måtte kunne glæde sig over.

Nye udfordringer!

Der kom dog mange uforudsete udfordringer i kølvandet af denne beslutning. Roskilde Stift skulle godkende, at bygningen skulle anvendes til andet formål. Der skulle tilladelse til at forsegle/ overmale de gamle fresker af Ole Søndergaard. Holbæk Kommune skulle give byggetilladelse, fordi der skulle etableres et handicaptoilet. Brandmyndigheder skulle ind over og godkende huset, og endelig skulle forsikringsselskab og alarmcentral sikre, at alt var i orden. Der skulle tilladelse fra teknisk forvaltning til opsætning af et skilt ved vejen, så folk kunne finde huset. Endelig skulle der udstedes en "i-brugtagings-tilladelse" af Holbæk Kommune. Vi blev godt hjulpet af Carsten Rønnows tegnestue, der har erfaring med de forskellige instanser.

Carsten Frank: "Syndefaldet og uddrivelsen fra Paradiset" Parafraze efter Michelangelo, loftet i det Sixtinske Kapel , 2007. Akryl, olie og sand på lærred.

Hvor kom pengene fra?

Nu er Marius Pedersens gamle kapel fra 1926 sat i stand for 2 millioner kroner. Det blev finansieret ved salg af en embedsbolig – ja, der røg kirkegårdsinspektør Henning Hansens bolig! Man kan lidt ironisk sige, at lidt af kirkens arvesølv blev realiseret til fordel for en ny aktivitet på kirkegården – det må vist være helt i Henning Hansens ånd! Der blev etableret en kunstforening, som skulle stå for udstillinger og alt det praktiske arbejde i dagligdagen. Region Sjælland gav et økonomisk tilskud, så det blev muligt at ansætte en projektleder, der skulle sætte det hele i gang. Holbæk Kommune har også givet lidt til formidling af kunst for børn og unge.

Målet med projektet!

Ideen med at udstille moderne religiøs kunst er givet vis kommet i forbindelse med Naturkirkegården. Der har været meget stor interesse for kunsten på Naturkirkegården, og det har bevirket, at der er rundvisninger fra det tidlige forår til sent efterår. Det er ikke bare menighedsråd, der kommer for at finde inspiration, men også kunstforeninger, haveforeninger, mandegrupper som Rotary og lignende kvindeforeninger. Det er skoler og studerende, der kommer og hører

om Naturkirkegårdens smukke frodighed, kunst og natur. Men er der ikke udstillingssteder nok på Sjælland? Jo, det kan man nok sige, men kunstforeningens mål er at formidle kristendom gennem kunst. Det er at fortælle historierne fra Bibelen gennem malerier, skulpturer og installationer. Det har for eksempel været helt fantastisk at fortælle de yngste elever om skabelsen gennem Carsten Franks billede. Vi har allerede haft 4 klasser på besøg, og eleverne har virkelig været interesserede, og det har samtidig været meget morsomt, selv om historien ikke ender godt. Man husker bedre et billede end en masse ord.

Åbningsdag for Udstillingshuset Giotto

Den 4. maj – Store Bededag – åbnede udstillingshuset Giotto. Det blev et tilløbsstykke med over 200 gæster fra nær og fjern. Der var journalister fra den lokale avis, TV-øst og lokalradioen. Det blev en festdag med taler, vin og blomster. Det er et nyt kapitel i kirkegårdshistorien, nu gælder det om at holde interessen ved lige med hjemmeside www.giotto.nu, nyhedsbreve, kulturarrangementer og naturligvis nye kunstudstillinger. Så velkommen til Giotto – udstilling for religiøs kunst. ■

BRAND PÅ FARUM KIRKEGÅRD

af Lene Halkjær Jensen,
lene.bladet@mail.dk

Den 27. august 2011 udbrændte taget og overetagen på den længe, der bl.a. rummede kirkegårdskontoret og personalefaciliteterne på Farum Kirkegård. Brandårsagen var 2 lynnedslag. Fotos: Brian Worm Jensen.

Den 27. august 2011 brændte kirkegårdskontoret og personalefaciliteterne på Farum Kirkegård.

”Det har været en lang og besværlig proces, at få dagligdagen til at fungere igen” fortæller Brian Worm Jensen, der er kirkegårdsleder på Farum Kirkegård.

”Lynet slår aldrig ned det samme sted 2 gange” siges det. Men på Farum Kirkegård er de ikke længere overbeviste om, at den påstand holder stik...

Lynet slog ned 2 gange

Lørdag d. 27. august 2011 var Brian og 3 af kirkegårdens gartnere på arbejde; der var en begravelse og nogle bryllupper, der skulle afvikles. Mens en af gartnerne var i gang

med at lave kaffe, lød der et brag – og strømmen forsvandt. Kort efter kom der et brag mere: 2 gange var lynet slået ned i stråtaget på den længe, der rummer kirkegårdskontoret, personalefaciliteterne og sognesalen. Brandvæsenet blev tilkaldt og var på stedet kort tid efter.

Naboerne hjalp til

”Det var en voldsom, men også meget rørende oplevelse” fortæller Brian og fortsætter: ”Fordi det var lørdag og rigtig dårligt vejr, var mange af naboerne hjemme, og i løbet af kort tid, var de i gang med at bære inventar osv. ud fra den brændende bygning. Selv et pigebarn på 10-11 år ville hjælpe til. Havde det ikke været for de mange naboers hurtige indsats, ville langt mere være gået tabt. Med deres

Den brændte bygning var for beskadiget til, at en genopbygning kunne betale sig. Men det tog alligevel mere end et halvt år, før der blev givet en nedrivningstilladelse og brandtomten kunne fjernes. Fotos: Brian Worm Jensen.

hjælp, blev stort set alt af værdi reddet ud”.

Kirkegårdens server, med en masse fælles dokumenter, gik dog tabt. På trods af brandvæsenets hurtige indsats, lykkedes det ikke at slukke branden før stråtaget og overetagen var brændt ud. Brandens omfang blev dog begrænset så meget, at ilden ikke spredte sig til de øvrige, stråtede længer.

Kaotiske forhold efter branden

Efter branden, stod kirkegårdens personale uden omklædningsfaciliteter, frokosturum og kirkegårdskontor. I første omgang blev de genhuset i en anden af præstegårdens gamle længer. Her måtte de måtte dele kontor, frokosturum og omklædning med konfirmanderne og præsten. ”Vi sad nærmest på skødet af hinanden og det fungerede bare slet ikke” fortæller Brian og fortsætter: ”Dørene i den gamle bygning er så lave, at vi alle var blå og gule i hovederne efter alle de gange, vi havde banket panden imod dørkarmen. Derudover er der trin både op og ned, som fik flere af de ældre og dårligt gående borgere til at vælte omkuld, når de skulle ind i det rum, der fungerede som kirkegårdskontor”.

Det kneb også noget med bade- og omklædningsfaciliteterne: Hvis det var meget nødvendigt, kunne det lade sig gøre at tage bad i et gammelt bruserum i kælderen under præstegården. Forholdene var kort sagt ikke optimale – Men det var jo heller ikke hensigten, at det skulle vare i længere tid...

De 3 landbrugs længer, der hører til præstegården i Farum, er fra ca. 1870’erne. De 2 af længerne blev kraftigt renoveret i 1990’erne og nærmest opført på ny. Den ene – som nu er brændt - blev indrettet med kontorer, personalefaciliteter og sognesal og den anden huser kirkegårdens maskiner. Den brændte bygning skal genopføres i samme stil som tidligere.

En lang og besværlig sagsbehandling

”Jeg havde jo en naiv ide om, at man selvfølgelig kunne stille nogle skurvogne op, så dagligdagen kunne komme til at fungere igen” siger Brian. Allerede en uge efter branden, var der således gjort plads til, at det kunne lade sig gøre.

Men virkeligheden var en anden: Det viste sig, at en opstilling af midlertidige skurvogne skulle godkendes efter de samme regler som et almindeligt byggeri – og i Furesø Kommune er sagsbehandlingstiden gennemsnitligt 98 dage for en byggesag!

”Selvom omklædningsforholdene var håbløse og det var nødvendigt at gøre noget ved det, var det umuligt, at få tilladelse fra kommunen, til at lave en midlertidig løsning” fortæller Brian og fortsætter: ”Personalet på kirkegården var stærkt utilfredse med situationen, og for at undgå Mytteriet

Efter branden, var der vist ingen, der havde forestillet sig, at det skulle være så besværligt og langvarigt, at få lov til at stille de nødvendige skurvogne og pavilloner op, så Brian er glad for at de nye, midlertidige lokaler endelig er kommet på plads.

Fotos: Brian Worm Jensen og Lene Halkjær Jensen.

på Bounty, bestilte jeg til sidst 2 skurvogne med baderum og omklædning – og så måtte det gå som det kunne, med tilladelsen til at stille dem op”.

Skurvognene blev stillet op i slutningen af september og fik lov at blive stående – efter opsætning af en ekstra brandsikring, der har betydet, at vinduet i den ene toiletvogn ikke kan åbnes!

En frustrerende proces

Undervejs i processen med oprydningen efter branden, opsætning af en toiletvogn til kirkens og kirkegårdens besøgende, samt genetablering af strøm og varme til den ene af de længer, der overlevede branden, er der også gjort klar med vand, el og internetforbindelse til de pavilloner, der skal rumme kirkegårdskontoret i den kommende periode.

Også den del har voldt problemer fortæller Brian: ”Selvom vandledningen var gravet ned i frostfri dybde, kablet til internetforbindelsen var lagt ned på forhånd, har der alligevel været problemer med at få tingene til at fungere: Vandrørene frøs, TDC kunne ikke etablere forbindelse til internettet, osv. osv.”

Kontor og frokostur er nu indrettet i pavilloner

Pavillonerne til kontor og frokostur blev sat op kort før jul og var klar til indflytning mellem jul og nytår. ”Der har ikke været megen logik i det her” synes Brian og fortæller ”Der skulle være brandsikring mellem skurvognene og den tomme graverbolig, som er ubrugelig pga. skimmelsvamp – men ikke mellem skurvognene og pavillonerne, hvor kontor og frokostur er indrettet”. Efterfølgende er der lavet en overdækning mellem skurvognene og pavillonerne, så man kan færdes i tørvejlr mellem omklædning og frokostur. Den lukkede overdækning kan også bruges til opbevaring af regntøj og gummistøvler. Personale og kontorfaciliteterne er nu – efter 6 - 7 måneders genvordigheder – indrettet, så dagligdagen kan fungere på en ordentlig måde, indtil de brændte faciliteter bliver genopført.

Nedrivningstilladelsen var længe undervejs

Den udbrændte bygning er først blevet fjernet kort før påsken i år: Der har været tvivl om, hvorvidt den skulle genopbygges eller fjernes helt. Det var primært taget og overetagen, der var brændt – men de resterende bygningsdele var for beskadigede til, at en genopbygning var fornuftig.

Igen har tingene taget lang tid: ”Vores ansøgning om tilladelse til nedrivning, skulle behandles både i kommunen og i fredningsnævnet. Det tog lang tid, og det var nødvendigt at sætte skilte op, med en forklaring til de undrende gæster, der ikke kunne forstå, at der ikke skete noget med den brandhærgede bygning” fortæller Brian. Tilladelsen blev givet og brandtomten er nu endelig blevet fjernet. Der skal i stedet opføres en ny bygning, der i størrelse og placering svarer til den gamle.

En barsk start på jobbet

Brian Worm Jensen tiltrådte den 1. april 2011 som kirkegårdsleder på Farum Kirkegård: ”Jeg syntes ellers lige, at jeg var ved at være landet på benene i min nye stilling, da det her sker. Siden da har det bare været ret kaotisk” fortæller han.

”Indtil nu, har der ikke været megen tid til at koncentrere sig om andet, end at få tingene her til at fungere igen” konstaterer han og glæder sig over, at det værste nu må være overstået og at han fremover får mere tid til at koncentrere sig om kirkegården og til at hilse på kollegerne indenfor branchen.

”Det har været et langt og ærgerligt forløb, der virkelig har trukket tænder ud: Indtil man står midt i det, gør man sig nok ikke nogen forestillinger om, hvor omfattende, langvarigt og besværligt alting er, når man pludselig står uden kirkegårdskontor og personalefaciliteter og skal i gang med at etablere alting igen” konkluderer Brian ■

Fuchs og AVANT staldkat

Årlig besparelse på flere hundrede arbejdstimer!!

Priser fra kr. 85.000,-

Se også vores store udvalg af brugte maskiner på www.sorring-maskinhandel.dk

- DANMARKS MEST FLEKSIBLE MINILÆSSER...
Over 100 forskellige redskaber på lager.

Snekost

Rendegraver

Rotorklipper

Hækkeklipper

Trailer

Løvsuger

Kom til Sorring og se alle modellerne og det store redskabsprogram. Vi har det hele på lager. Du får selvfølgelig din kørsel godtgjort når du køber en maskine.

SORRING MASKINHADEL A/S - JYLLAND/FYN: Tlf.: 86 95 75 22 - SJÆLLAND/ØERNE Tlf.: 59 65 60 37

www.sorring-maskinhandel.dk info@sorring-maskinhandel.dk

Hansen & Kiilsholm

Når man klipper græs med Walker Mower opnår man et klipperesultat nær det perfekte. Desuden kan du reducere din klippetid med ca. halvdelen i forhold til en almindelig havetraktor. Bygget til professionelt brug.

Kontakt os for en uforpligtende demonstration.
Det er ikke til at tro på før man har oplevet det. Derfor tilbyder vi demonstration af Walker Mowers, så du kan opleve hvordan en Walker Mower arbejder: hurtigt og perfekt med eller uden opsamler. Robust, driftssikker og gennemprøvet konstruktion.

Walker forhandles hos:

Leo Rosendal a/s
Røllikevej 17 - 9310 Vodskov - Tlf. 98293222
HN Maskiner
Ballerumvej 104, Brønd - 7700 Thisted - Tlf. 96170555
Kolding Have og Park Maskiner ApS
Merkurvej 27c - 6000 Kolding - Tlf. 75568566
Sønderborg Skov-Park & Have ApS
Grundtvigs Alle 178 - 6400 Sønderborg - Tlf. 74434050
Hansen & Kiilsholm
Skibhusvej 51 - 5000 Odense C - 66117532
Elite Service
Sortevej 25 - 8543 Hornslet - Tlf. 86156302
Sivertsen a/s
Høgevej 7 - 3400 Hillerød - Tlf. 48240411

Ring 20237532 hvis du ikke kan finde en forhandler i dit område. Så kommer vi til dig og laver en uforpligtende demonstration.

Skibhusvej 51 • 5100 Odense C • 66 11 75 32
www.hansen-kiilsholm.dk - mbh@hansen-kiilsholm.dk

Til store og små kirker -
smalle gange og skarpe hjørner

Knæstyrede CATMAN
handytransporter
runder alle hjørner.

Hydrostatisk drift -

Servostyring -

Brede kun 80 cm -

Drejelad med hydraulisk
tip.

Praktisk skifteladssystem
for jordkasser, løvsuger,
løvcontainer eller andre
redskaber.

Løvsugere

mobile - ladmonterede -
bugserede - som skiftelad
container med hurtig tip-
tømning - for traktordrift
nemt omskift fra sugestuds
til slange.

Alle CATMAN løvsugere har knive til effektiv findeling

Fabrikation: CATMAN - J.N.Jensen & Sønner ApS
6534 Agerskov - Tel. 74833108 - www.catman.dk

DEMONSTRATION AF KANTSKÆRERE

af Jørn Skov,
tonder-kirkegaard@mail.tele.dk

I forbindelse med vores køb af en ny kantskærer, fik vi demonstreret 5 kantskærere. De vil her blive præsenteret og vurderet. Det er vigtigt at understrege, at de ikke er blevet gennem testet, men alene demonstreret.

Det vil naturligvis være op til den enkelte køber, at vurdere de enkelte maskiner i forhold til deres kirkegård, og hvordan de tilrettelægger arbejdet med kantskæring af græs. Beskrivelsen af de enkelte maskiners styrker, bør give anledning til at overveje, om de mange kilometer kanter kan klares af en maskine, eller det kræver to, der arbejder efter forskellige principper. Der er meget stor forskel på kantskæring i jord og kantskæringen langs grusgangene.

Pro Cut. Leverandør: Brochs Maskinhandel. Lars Larsens Vej 4, 7171 Uldum

Vejledende udsalgspris: 15.300 kr. plus moms, som standard.

Derudover kan den med tillæg leveres med luftgummi-hjul, forlænget aksel, der gør det muligt, at lave en lige fræsekant med begge sider af fræseraggregatet, vibrationsdæmpet styr og regulerbar højde på styret.

Teknik: HK Honda motor. Maskinen er som standard leveret med kniv og fræserknive, der fræser i 8 cm. bredde og har en arbejdsdybde op til 4,5 cm. Kantskærer aggregatet kan indstilles i 7 dybder. Styr og ramme kan begge skråtstilles til begge sider. Vægt 37 kg. Der er ikke træk på hjulene.

Vurdering: Det er den vægtmæssigt letteste af de demonstrerede, kørende maskiner. Der laver et fint arbejde på

sandjord med fræseraggregatet. På en svær lerjord bør den afprøves før køb, da den er let, og måske være svær at styre her. Maskinens store styrke er, at det er meget begrænset, hvor meget jord der fjernes i forbindelse med kantskæringen, og dermed reduceres behovet for efterfyldning med jord.

Ergonomi: Maskinen er støjsvag. Det burde være standard, at den leveres med vibrationsdæmpet styr. Skift af fræserknive er meget let, da de holdes af en split gennem drivakslen. Der er ikke træk på hjulene, hvilket i nogle situationer gør den 'levende'.

Edge-R-Rite. Leverandør: Svenningsens Maskinforretning A/S. Tømmerupvej 13-15, 2770 Kastrup

Vejledende udsalgspris: 16.200 kr. plus moms.

Teknik: 4 HK Honda motor. Skæret sidder på en excenter aksel. Justerbar arbejdsdybde, med en arbejdsdybde op til 3,8 cm. Leveres med forskellige skær, så det blandt andet er muligt, at bruge den til at lave spor i plænen. Maskinens vægt er 47,6 kg. Der er træk på bagerste højre hjul.

Vurdering: Maskinen opleves meget stabil, også når den skal skære et bredt stykke af græskanten væk. Den vil være effektiv i alle jordtyper. Svagheden ved maskinens arbejds metode er, at der vil blive fjernet en del jord i forbindelse med kantskæringen, og der vil derfor ofte være brug for efterfyldning.

Ergonomi: Maskinen er støjsvag. Desværre er styret ikke vibrationsdæmpet, hvilket ikke gør det forsvarligt, at arbejde med den i længere tid af gangen. Endvidere kan styret ikke reguleres i højden og det er uheldigt for høje personer.

Pro Cut

Edge Styler Pro

SkandiEdger 104

Kantskærer PRO-33

Edge-R-Rite

SkandiEdger 104. Leverandør: KantDesign. Præstø Overdrev 15, 4720 Præstø

Vejledende udsalgspris: 13.800 kr. plus moms.

Teknik: 5,5 HK Honda motor. Justerbar arbejdsdybde, med en arbejdsdybde op til 3,5 cm. Den leveres med stjerneskar og en 3,5 cm bredt fræserskar. Skærerne er monteret på en roterende aksel, der drives af dobbelte kileremme. Maskinen vejer 65 kg. Det er muligt at hæve skæreenheden 20 cm., så det er muligt at køre på en belægning, og skære langs en hævet kant. Der er ikke træk på hjulene.

Vurdering: Maskinen opleves ikke tung at arbejde med, trods den høje vægt. Den vil være effektiv i alle jordtyper. Med fræserskæret laver den en meget skarp kant. På grund af den lille fræserebredde kræver den, at kanterne skæres flere gange i løbet af sæsonen, da fræserskærets arbejde ellers vil opleves på samme måde som et stjerneskar, hvor der efterfølgende skal fjernes meget materiale.

Ergonomi: Maskinen opleves støjsvag. Som følge af maskinens vægt og opbygning opleves det ikke som et problem, at styret ikke er vibrationsdæmpet. Desværre er det ikke muligt, at regulere højden på styret på denne maskine.

Edge Styler Pro kantskærer. Importør: Flextrading A/S. Kan købes gennem en lang række maskinforhandlere

Vejledende udsalgspris: 16.996,00 kr. plus moms.

Teknik: 4 HK Honda GX 120. Justerbar arbejdsdybde op til 3,5 cm. Den kan leveres med 6 forskellige knivsæt til forskellige opgaver. Knivene sættes på en aksel, der arbejder med excenter bevægelser, med 1000 slag/min.

Maskinens vægt er 94 kg. Der er træk på centerhjulet.

Vurdering: Maskinen er den tungeste og største. Det gør at den kræver mere plads i forhold til hække og anden bevoksning. Den vil være effektiv i alle jordtyper, og med den høje vægt og træk hjulet på Ø 260 mm. giver den en stabil fremkørsel, med en variabel hastighed på 1 til 2,5 km/t.

Ergonomi: Maskinen opleves støjsvag. Styret er vibrationsdæmpet og multijusterbart.

Kantskærer PRO-33. Importør: Flextrading A/S. Kan købes gennem en lang række maskinforhandlere.

Vejledende udsalgspris: 4.796 kr. plus moms.

Teknik: 33ccm. Mitsubishi motor, der er monteret højt på styret. Den leveres med en 4 tands 127 mm. kniv, som er højdeindstillelig i 6 højder. Vægt 8,7 kg.

Vurdering: Maskinen er den letteste, og kører på et enkelt støttehjul. Den arbejdede bedst, når føreren gik baglæns. På grund af sin konstruktion, kræver den kun lidt plads at arbejde på, og har let ved at arbejde rundt om træer og lignende.

Ergonomi: Maskinen har et højt støjniveau, og kræver absolut brug af høreværn. På grund af den højt monterede motor har den en dårlig vægtfordeling, og dermed er den krævende at arbejde med. Når den arbejdede bedst, gik føreren af maskinen baglæns. Risikoen for at falde når føreren ikke kan se hvad han/hun træder op i, gør at maskinen ikke kan anbefales. ■

ÅBNING AF INSPIRATIONS- UDSTILLING PÅ SCT. JØRGENSBJERG KIRKEGÅRD

Tekst og foto af Lene Halkjær Jensen, lene.bladetmail.dk

Den 12. maj åbnede inspirationsudstillingen på Sct. Jørgensbjerg Kirkegård i Roskilde, med mange spændende bud på hvordan, et gravminde kan udformes. Selvom maj-vejret viste sig fra sin værste side, med kulde, blæst og regn, var der ca. 40 – 50 besøgende på udstillingen.

Udstillingen blev åbnet af menighedsrådets næstformand, Karsten Helmer Nielsen, der efterfølgende gav ordet videre til Domprovst Jens Arent og Stenhuggerlaugets oldermann, Ole Buchhave Grage.

Der er opstillet ca. 50 gravmonumenter, der er udført af 13 forskellige stenhuggere, en billedskærer og et bronzestøberi.

Forud for udstillingen ligger lang tids planlægning og der var travlhed på kirkegården til det sidste. Meget kan planlægges, men desværre ikke vejret. Kirkegårdsleder Peter Stavnsbjerg er dog godt tilfreds alligevel: ”Det var ærgerligt, at det blev sådan et møjvejr på selve dagen for åbningen af udstillingen, men vi har efterfølgende set mange, der går rundt og kigger på de opstillede monumenter – og det er det vigtigste” siger han. ”Med denne udstilling vil vi gerne vise at et gravminde kan udformes på mange forskellige – og personlige – måder, og det er selvfølgelig håbet, at de pårørende bliver inspireret til at overveje noget nyt; noget der ikke er så anonymt og ensartet”

Kirkegårdsleder Peter Stavnsbjerg og menighedsrådets næstformand, Karsten Helmer Nielsen ved et af de mange spændende bud på, hvordan et gravminde kan udformes. Granitblomsterne er udført af Roskilde Stenhuggeri.

Cameleon fra ELIET®

In harmony with nature

Kompakt løvsuger med stor aftagelig opsamlerbeholder.

- 5,5 hk. B&S motor
- 700 ltr. opsamlerkasse med hjul
- std. 200 mm / 2 m. sugeslange
- **Vejl. pris. 21.000,- (26.250,-)**

ELEFANT - SNABEL

DET ERGONOMISKE OPHÆNG:
 Flytter vægt fra arme og skuldre til resten af kroppen. Nu med en ny bæresele, som støtter bedre på ryg og lænd.
Vejl. pris: 2.716,- (3.395,-)

Flex
TRADING A/S
-meget mere end du tror!

Hvidemøllevej 9-11
 8920 Randers NV
 tlf. 89 14 14 89
 salg@flextrading.dk

Stort udvalg i kantskærere.
 se mere på www.flextrading.dk

Professionel rød-, stød- og stubfræsning gennem 30 år

Hækfræsning

er et af vore mest efterspurgte fræseprodukter når man skånsomt og effektivt vil fjerne rødderne fra et vildvokset buskads eller en gammel hæk.

Hasselholm AB - Box 263 - SE-441 25 Alingsås
 Tel. +46 (0)322-502 90 Fax +46 (0)322-551 80 -
 www.hasselholm.se - info@hasselholm.se
 Vort gratisnummer: 80 88 12 16

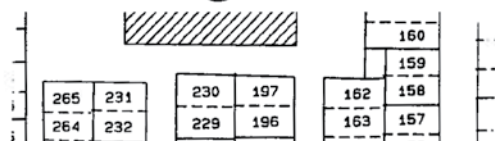
Træ
 -beskæring
 -plantning
 -fældning
 -flytning
 rodfræsning og rådgivning

KS Tree Care ApS
 Ingegårdsvej 11 · 4340 Tølløse
 Fax: 59 18 69 77
 www.ks-treecare.dk
 E-mail: ks@ks-treecare.dk

Steen Kristensen Tlf.: 59 18 50 77
 Kim Poulsen Tlf.: 43 45 11 90

Kirkegårdskort

- Opmåling
- Korttegning med EDB
- Informationssystemer
- Fremtidssikring
- Rådgivning
- Nummerering
- Protokoller

Landinspektørcentret A/S

Nygade 46, 7400 Herning, Tlf. 97 123688

MERE GRØN VIDEN TIL KIRKEGÅRDENE

Af Tilde Tvedt, tit@life.ku.dk
Skov & Landskab

Takshækkene på Gjellerup Kirkegård gik ud kort efter, de var plantet. Det gentog sig med nye planter. Seniorrådgiver Palle Kristoffersen fra Videntjenesten for Park og Landskab fandt årsagen i de ca. 10 cm flis. Foto: Jens Emil Toustrup

Gjellerup Kirkegård april 2011. Medarbejderne planter 200 barrodede taks på den nye del af kirkegården. Planterne er fine, og jorden god. Til sidst dækkes jorden under hækken med træflis. Hen over sommeren begynder planterne at gå ud. I oktober aftaler kirkegårdsleder Jens Emil Toustrup med planteskolen, at de skal levere nye planter til udskiftning. Her i foråret 2012 har de nye planter det heller ikke godt. Hvad gør man så?

Løsningen fandt Jens Emil Toustrup i samarbejde med seniorrådgiver Palle Kristoffersen fra Videntjenesten for Park og Landskab, der nu også formidler grøn viden til kirkegårdene. Skov & Landskab startede denne særlige service sidste år i samarbejde Kirkeministeriet og en række organisationer, bl.a. FDK. Mere end 20 provstier med over 600 tilmeldte brugere er allerede med i Videntjenesten. Desuden abonnerer en del kirkegårde for egen regning.

Få svar

Videntjenesten giver adgang til en stor pulje af viden om drift og pleje af grønne områder. Hvert emne beskrives kort og overskueligt. Det seneste år er der udkommet 10 Videnblade, der især retter sig mod kirkegårdene. Emnerne er blandt andet indpasning af urnegravsteder, håndtering af ledige gravsteder, beskæring af buske, sygdomme og skadedyr i træer og alternativer til buksbom. Man kan smugkigge på www.videntjenesten.dk og læse korte referater af Videnbladene. Samtidig kan kirkegårdene trække på alle Skov & Landskabs rådgivere, der besvarer spørgsmål på mail og telefon.

Det var den service Jens Emil Toustrup benyttede sig, da takshækken gik ud. I dialog med Palle Kristoffersen fandt han frem til, at træflisen var synderen. De cirka 10 cm flis kan have udviklet varme, der har skadet planterne. Svampe i flisen kan også spille en rolle. Endelig vil et tykt lag flis

isolere, så jorden bliver ved at være kold i længere tid. Det går ud over røddernes vækst. "Vi kunne se, at nogle ekstra taks, der stod i indslag, ikke tog skade. Det var også med til at underbygge, at flisen var problemet," siger Jens Emil Toustrup. Nu er nye taks plantet og trives fint.

Abonnement med rabat

Videntjenesten er en abonnementsordning, hvor man betaler et fast beløb hvert år for at få adgang til viden og rådgivning. Gjellerup Kirkegård er med via et fælles abonnement for Herning Nordre Provsti. Skov & Landskab har lavet en særlig ordning, hvor provstier kan tegne et abonnement for alle sine kirkegårde for 9.800 kr. pr. år. Hvis provstiet f.eks. har 20 kirkegårde, er det 490 kr. pr. kirkegård. Normalprisen er 2.500 kr. Provstier med 10 eller færre kirkegårde betaler kun 5.000 kr. pr. år.

En del af hverdagen

Kirkegårdsleder Jens Emil Toustrup var selv med til at anbefale, at provstiet gik med, da han kendte Videntjenesten i forvejen. Både han selv, alle seks medarbejdere plus formanden for kirkegårdsudvalget har adgang til Videntjenesten. På den måde er den hurtigt blevet en del af hverdagen. Jens Emil Toustrup er indtil videre tilfreds

Kontakt Karen Sejr på 3533 1784 eller ksp@life.ku.dk, hvis du vil vide mere. Hun er redaktør for Videntjenesten for Park og Landskab og tager sig af den særlige ordning for kirkegårdene.

Skov & Landskab er en del af Københavns Universitet. Vi arbejder med forskning, uddannelse og rådgivning inden for bl.a. landskabsarkitektur og bydesign. Læs mere på www.sl.life.ku.dk.

med ordningen og fremhæver fordelene i, at alle kirkegårde i provstiet er med, også de små. "Alle har adgang til den samme viden, og jeg regner med, at det med tiden vil give os en fælles referenceramme, når vi mødes," siger han.

Det er nu

Det er nu, beslutningen skal tages, hvis provstiet skal være med i Videntjenesten fra 2013. Alle provstier får snart et brev om mulighederne. Det kan bruges som oplæg til budgetsamrådsmøderne i september. Hvis provstiet siger ja tak til at abonnere fra 2013, får kirkegården adgang til Videntjenesten allerede den 1. oktober 2012. De sidste tre måneder af 2012 er gratis. ■

Et tryk på mobiltelefonen – og afdødes portræt og livshistorie vises.

En vandring på kirkegården er en vandring iblandt livshistorier. Personen bag gravsten og beværingsværdige mindsten kan nu vises og historien fortælles via en QR-kode.

Email:
Kontakt os på
danstein@danstein.dk

Adresse:
Livsminder.dk
Industriparken 28
4450 Jyderup

Kontaktperson:
Niels Chr. Nielsen
Mobiltlf: 26169696

livsminder.dk

Se hjemmesiden www.livsminder.dk

BIRGITTE MØLLER

af Birgitte Møller, bm@koegekirke.dk
Kirkegårdsleder, Køge Kirkegårde og Krematorium

Man beslutter jo ikke lige, at man vil være kirkegårdsleder når man bliver stor.

Forhistorien

Jeg er oprindeligt uddannet anlægsgartner og har siden taget en overbygning som anlægsleder. Da jeg næsten var færdig som anlægsleder, faldt jeg over en jobannonce i lokalavisen, at Ishøj menighedsråd søgte en kirkegårdsleder. Beskrivelsen af stillingen passede lige til mig, så jeg søgte og fik den sandelig. Jeg var i Ishøj i 8 rigtig gode år, men så var det også tid til at komme videre og jeg havde længe gerne ville prøve, at arbejde i kommunalt regi. Men efter ansættelse i 1½ år i Vordingborg Kommunes Natursekretariat, måtte jeg indse at det ikke lige var mig.

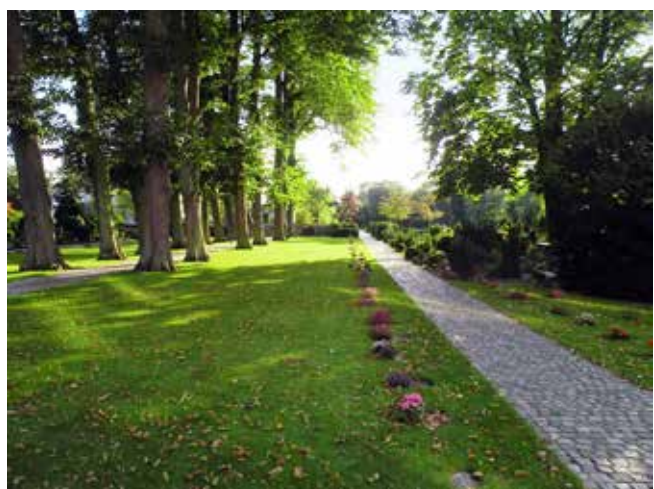
Jeg savnede kirkegården med de små fine anlæg med højt plejeniveau. Jeg savnede kontakten med de pårørende, og jeg savnede især kontakten med gartnerne – den havde jeg meget lidt af i kommunen. Så da jeg så opslaget med en ledig stilling i Køge, var jeg ikke i tvivl.

Birgitte Møller har været ansat ved Køge Kirkegårde og Krematorium siden d. 1. august 2010 – og før det, 8 år på Ishøj Kirkegård.

Ny Sct. Nikolai Kirkegård er den ene af Køges 3 kirkegårde. Derudover passes også parken omkring krematoriet og det grønne område ved Sct. Nikolai Kirke. Foto: Birgitte Møller.

Klosterkirkegården anvendes kun til urnebegravelser. Foto fra Køge Kirkes hjemmeside.

 PROFIL > BIRGITTE MØLLER

Opstart Køge Kirkegårde og Krematorium

Jeg tiltrådte 1. august 2010. Der havde ikke været en leder i 3 år på grund af en afskedigelsessag – temmelig anstrengende for alle parter, ikke mindst for de ansatte på kirkegården, der for det meste af tiden var overladt til sig selv. Køge sogn råder over 3 dejlige kirkegårde med hver sin charme – der dog i de turbulente år har været lidt forsømte i forhold til min skala. Udover de 3 kirkegårde er der det grønne område omkring den smukke Sct. Nicolai Kirke midt i Køge by, samt en stor park omkring krematoriet.

Udvikling

Personalet gik på hver deres kirkegård uden særlig kontakt til hinanden. Det havde dannet grobund for mistillid og manglende anerkendelse af hinandens arbejde. Egentlig er jeg imponeret over, at de havde holdt skruen i vandet i al den tid uden kirkegårdsleder. Men der var bestemt plads til forbedring.

Al begyndelse som leder handler vel om at skabe sig et godt overblik og lave en prioriteringsliste. Der lå mange opgaver, både ledelsesmæssige og administrative, og ventede på at en ny kirkegårdsleder trådte til. Min vurdering var, at den allervigtigste opgave måtte være at få samarbejdet op at køre i personalegruppen – det vil sige træning af både ledelse og medarbejdere i kommunikation og samarbejde. Roskilde Kirkegårde havde med god succes benyttet sig af konsulent Lisbeth Lang Henriksen fra Metanoia, og da jeg tilfældigvis rendte ind i Lisbeth på et konflikthåndteringskursus, følte jeg mig overbevist om, at det var det der skulle til.

Vi holdt, over en periode på 1½ måned, 3 dages seminar 'ude af huset'. Og selv om 3 dage ikke er ret meget, så var det nok til at skubbe et bedre samarbejde og en langt

bedre kommunikation i gang. Lisbeth har en utrolig evne til, på en meget enkelt måde, at synliggøre hvor udfordringerne ligger. På de tre dage arbejdede vi med kommunikationsregler og hvordan vi hver især har mulighed for at vælge vores adfærd, hvordan vi håndterer uenigheder før de bliver til konflikter og hvordan vi håndterer konflikter, når de er opstået. Det er blevet fuldt op af jævnlige møder og en klar målsætning for kirkegårdene.

God sparring fra menighedsrådet

I Køge har vi et stærkt menighedsråd, hvor især menighedsrådsformanden, kontaktpersonen og formanden for kirkegårdsudvalget har været rigtig gode samarbejdspartnere. Jeg har fået fuld opbakning til de tiltag jeg har sat i gang og god støtte, hvis jeg en gang imellem har haft brug for en at sparre med. Det kan godt optimere beslutningerne og sikre opbakningen.

En god men spredt arbejdsplads

Nu er der snart gået to år og jeg er her endnu – og jeg har bestemt ikke tænkt mig at rende nogen vegne. Jeg er rigtig glad hver dag når jeg møder ind på arbejdet, og det håber og tror jeg også medarbejderne er. Mit sidste tiltag har været at ansætte en gartnerformand og det tegner allerede nu til at blive en succes. En af de største udfordringer i hverdagen her, er at de 5 arbejdssteder ligger spredt ud over Køge by. Det er her formanden kommer ind i billedet. Hans ansvar er at sørge for at alle kirkegårdene har et nogenlunde ens niveau og at de alle arbejder hen mod vores fælles målsætning. ■

Lyng Naturgødning ApS

e-muld

**Muld • Spagnum • Barkflis • Træflis
Topdressing • Grus • Granitskærver**

Levering med lastbil eller afhent selv
Container udlejning

også
i bigbags

www.l-n-g.dk

Slangerupvej 16 • 3540 Lyng • 48 18 73 50

Telefon 86 52 17 77 | Mobil 23 32 90 27

Wad
LANDSKABSARKITEKTER A/S

Naturkirkegårde | Udvidelser | Omlægninger | Kirkegårdsinventar

Helhedsplaner til kirkegårde | Plejeplaner

Dr. Margrethes Vej 71 | 8200 Århus N | www.wadlandskab.dk

Kirkegården er vores speciale, kontakt os for referencer eller uforpligtende samtale

”EN GOD STAUDE TIL KIRKEGÅRDEN”

af Tommy Christensen,
tc@svendborg-kirkegaarde.dk

2012-3

Der sker virkelig noget, når Mammutblad starter væksten. Kraftige eksemplarer kan blive op til 3 meter høje og de enkelte blade kan blive 2 meter i diameter. Foto: Vagn Andersen og Lene Halkjær Jensen.

3 fantastiske solister i det grønne rum

Gunnera – Mammutblad

Rheum – Prydrabarber

Crambe – Kæmpeslør

Solitære stauder placeret på strategisk rigtige steder, så de fanger øjet, er en både billig og spændende måde at score points på. Det er imponerende fantastisk, hvad de store solitære stauder kan udvikle sig til hen over en vækstsæson. At arbejde med denne kategori af stauder forpligtiger, og der skal virkelig kæles for disse planter, som man jo forventer sig meget af. Perfekte jordbundsforhold skal etableres, hvis de ikke er naturligt tilstede, der skal være en god gødningsbalance og evt. er vinterbeskyttelse nødvendig osv.; altså intensiv pleje. Et enkelt eksemplar eller en gruppe placeret i en afdeling på kirkegården, er et overkommeligt, eller ligefrem spændende og udfordrende projekt for en dygtig og nysgerrig gartner. Når

det er sagt, må man sige, at man selvfølgelig kun bør kaste sig ud i sådanne udfordringer, fordi der er styr på alt det andet.

De 3 ovennævnte stauder er fantastiske som solitære planter, med en grokraft og en frodighed som virkelig siger spar to. Brugt rigtigt, placeret rigtigt og med optimale betingelser, er de uovertrufne.

Gunnera manicata – Mammutblad

Man er ikke senere i tvivl om, hvilken plante man står overfor, hvis man engang har stiftet bekendtskab med en vellykket Mammutblad. Den starter sin vækst over jorden temmelig sent hen på foråret, men når den først kommer i gang, kan man næsten høre den knage i sin eksplosive vækst. Bladstilke der er op til 2 m. høje og blade med samme diameter, er ikke sådan at overse. Nede imellem bladene viser der sig store brunlige, banankolbelignende blomsterstande, sammensat af utallige små blomster.

Der dyrkes flere forskellige arter af Prydrabarber. De største kan blive 2-2,5 meter høje og den kraftige bladmasse skaber en smuk frodighed. Foto: H. Zell, GNU Free Documentation Licence og Lene Halkjær Jensen.

Kæmpesløer kan blive op til 2 meter høj. De små, stærkt duftende, hvide blomster sidder på en kraftig blomsterstand, der sjældent behøver opbinding. Foto: Meneerke Bloem, GNU Free Documentation Licence.

Mammutblad er ikke fuldstændigt vinterhårdfør, og skal pakkes ind om vinteren i tørt løv som evt. dækkes med egne blade og så kan man slutte af med et stykke luftig filterdug. Mammutblad kræver god muldet jord og en del fugtighed, men er ikke på nogen måde afhængig af et vandspejl.

Rheum – Prydrabarber

Prydrabarber er store til enorme stauder og der findes ca. 25 arter. Plantet i små grupper kan de skabe en smuk frodighed. Blomsterne sidder i store grenede top- eller klaseformede blomsterstande, med gullige eller røde blomster. Prydrabarber trives i en god og næringsrig jord, gerne fugtig, og tåler fuld sol eller halvskygge. Rabarber er jo som alle ved, en meget livskraftig plante, som kan klare det meste og bør i øvrigt lades urørt i en årrække. Hvis der skal nævnes noget som helst negativt om Prydrabarber, kan det være det, at alt krudtet er brugt midt sommer - og så må man have tålmodighed til næste forår.

Crambe cordifolia – Kæmpesløer

Slægten omfatter ca. 25 en- og flerårige arter og hører hjemme i Europa, Afrika og Centralasien. Fra de Danske strande kender vi jo Crambe maritima eller strandkål med store, glatte og blåduggede blade. Men den vi vil koncentrere os om, hedder Crambe cordifolia, Kæmpesløer, som er en af blomsterhavens allersmukkeste planter. Med sin store blomsterstand svævende henover det grønne løv, kan den i juni måned let opnå en højde på 2 m. Blomsterne er små, hvide og stærkt duftende og tiltrækker masser af bier og svirrefluer. Blomsterstanden er meget stiv og behøver sjældent opbinding. Små kuglerunde frøkapsler gør, at blomsterstanden er flot lang tid efter afblomstring. Kæmpesløer trives udmærket på de fleste jorder i fuld sol eller halvskygge, snegleangreb kan forekomme i det skyggefulde. Sidegrene til den store blomsterstand kan bruges som staffage i den tørre buket. Plantet i en gruppe på en græsplæne, er den et virkeligt smukt skue. ■

KORT NYT

1

Kremationer i Danmark i 2011

I Danmark døde der i alt 52.516 mennesker i 2011. Heraf blev de 41.248 kremeret, hvilket giver en kremeringsprocent på 78,55 på landsplan. Det er stigning på ca. 1,2 % i forhold til sidste år.

Øst for Storebælt bliver 88,94 % kremeret. Vest for Storebælt er det kun 66,9 %, der vælger at blive kremeret. Bornholm ligger ganske tæt på landsgennemsnittet, med en kremeringsprocent på 77,9.

54,8 % af kremationerne har fundet sted på et menighedsrådsdrevet drevet krematorium og resten – 45,2 % - på et kommunalt drevet krematorium.

Krematorium	Antal
Ballerup	1.588
Esbjerg	1.023
Frederiksberg/ Søndermark	1.300
Fælleskrematoriet Kolding/ Fredericia provstier	1.888
Gladsaxe	1.206
Glostrup	993
Helsingør	574
Hillerød	1.253
Hjørring	1.071
Holbæk	978
Holstebro	1.990
Horsens	1.119
Københavns Kommune - Bispebjerg/ Sundby	6.573
Køge	1.095
Lyngby	Lukket
Mariebjerg	Lukket
Nakskov	535
Nykøbing Falster	894
Næstved	1.223
Odense	2.602
Randers	1.289
Roskilde	1.250
Rønne	421
Silkeborg	1.351
Slagelse	1.551
Struer	Lukket
Svendborg	1.323

Vejle	654
Aabenraa	891
Aalborg	2.215
Aarhus	2.398
Kremationer i alt	41.248
Døde i alt	52.516
Kremeringsprocent	78,55

Kilde: DKL's hjemmeside

2

Genetisk variation kan redde asketræet

Gennem de seneste år, er der fældet mange asketræer og der bliver stort set ikke plantet nye. Årsagen er aske-toptørre, der forårsages af svampen *Hymenoscyphos pseudoalbidus*. De første symptomer blev set i Danmark i 2003 og siden er mange asketræer blevet angrebet. Enkelte asketræer synes dog at være modstandsdygtige overfor svampen. Skov og Landskab er derfor gået i gang med et projekt, der skal undersøge årsagen til, at disse enkelttræer ikke angribes af svampen og om denne modstandsdygtighed gives videre til det frøformerede afkom. Afkommet af 101 udvalgte, modstandsdygtige træer er derfor blevet undersøgt. Det har vist sig, at de træer, der er modstandsdygtige overfor svampen, har en form for aktivt forsvar mod svampen og at denne forsvarsmekanisme er arvelig. Selvom det kun er en meget lille andel af askebestanden, der kan levere modtandsdygtigt afkom, er der dog en chance for, at det kan få asken til at overleve på lang sigt.

De kommende års forskning har derfor sigte på, at udpege modstandsdygtige træer og sikre det genetiske materiale. Målet er at skabe frøkilder og kloner med en stor modtandsdygtighed og dermed sikre, at asketræet også i fremtiden vil være at se i skove, landskaber og byer.

Kilde: Grønt Miljø nr. 3, 2012

3

Tilsyn med de store træer

Store træer kan udgøre en risiko for de forbipasserende og her er det vigtigt, at de der har ansvaret for træernes tilstand, kan dokumentere at der er ført tilsyn med træerne, samt hvad der blev konstateret ved tilsynet.

2 dødsulykker i forbindelse med væltende træer illustrerer dette:

I 2005 omkom en person i Ålørkke Skov ved Odense pga. et væltende træ. Det blev sidenhen konstateret, at årsagen til at træet væltede, var råd i roden, samt at et lægivende træ var væltet 5 år tidligere, i orkanen i '99. I dette tilfælde forelå der ingen registreringer om tilsyn med træet eller om den sidenhen konstaterede rodråd var synlig, før træet væltede. Der blev først lavet en syn- og skønsrapport 2½ år efter ulykken. Odense kommune blev i 2011 kendt skyldig i sagen.

I 2009 blev en bilist dræbt af et væltende bøgetræ på Østre Alle i København. I dette tilfælde viste undersøgelserne, at den primære årsag var en gammel rodskaide, hvor flere store holderødder var blevet ødelagt i forbindelse med et gravearbejde, som kommunen ikke havde nogen registreringer af. Kort tid før træet væltede, var nogle lægivende træer blevet fældet. Københavns Kommune kunne efterfølgende dokumentere, at der var ført tilsyn med træet og at der ikke var konstateret symptomer, der gav anledning til at formode, at træet kunne udgøre en risiko for de forbipasserende. Efter ulykken blev der lavet en grundig undersøgelse med fotodokumentation. I 2011 blev Københavns Kommune frikendt i sagen.

Der er flere vigtige aspekter i disse sager: Kan man kendes skyldig, hvis man er uvidende om gamle skader på træernes rødder? Skal et tilsyn med træerne også omfatte en undersøgelse af røddernes beskaffenhed? Kendelsen i sagen mod Københavns Kommune, har fastslået den hidtidige retspraksis, at en visuel bedømmelse af træernes tilstand er tilstrækkelig. Men det skal kunne dokumenteres, at træerne – ud fra en visuel bedømmelse – ikke udgør en risiko!

Derfor er det vigtigt, at vi fører tilsyn med kirkegårdenes store træer, så ulykker kan undgås – og at observationerne

noteres, så vi er bedre forberedt, hvis ulykken alligevel skulle ske.

Kilde: Artikel af Iben M. Thomsen i Grønt Miljø nr. 3, 2012

4

Flydende gravpladser

I Hong Kong er det svært at finde plads til de døde: Ca. 7 millioner mennesker er stuvet sammen på et areal, der er lidt mindre end Lollands. Det giver alvorlige pladsproblemer – også i døden - og har betydet, at der er op til 56 måneders ventetid på en gravplads på de offentligt drevne kirkegårde. Prisen for en urnegravplads på en privatrevet kirkegård, får de danske takststigninger til at blegne i sammenligning; det koster nemlig mere end 200.000 kr. at få en urne anbragt her.

Det har fået designeren Tin Shun But til at tænke i nye baner: Han har tegnet et forslag til en flydende urnekirkegård, der kan rumme mange tusinde urner. Kirkegården kan ankres op ud for havnen i Hong Kong og besøgende kan komme dertil med båd. Man kan læse mere på <http://www.fastcompany.com/tag/tin-shun-but>

5

Svensk undersøgelse om biobrændsel til krematorierne

SKKF (Sveriges kyrkogårds- og krematorieförbund) har fået udført en rapport, der skal belyse mulighederne for at erstatte krematoriernes nuværende brændstoffer med mere miljøvenlige alternativer. I rapporten gennemgås både de nuværende muligheder, som f.eks. bio-olie og biogas, under hensyn til tilgængelighed, pris og de tekniske konsekvenser for krematorieanlægget. Rapporten peger også på brændstoffer, der kunne blive interessante inden for den nærmeste fremtid, når teknologien er udviklet tilstrækkeligt. Den samlede rapport kan ses på http://www.skkf.se/sites/default/files/editorial/biobranslen_for_krematorieugnar.pdf

KALENDEREN

27. august 2012

Kirkegårdsmesse på Mors

Kirke- og kirkegårdsmissen afholdes for femte gang. Arrangementet finder sted fra kl. 10.00 – 16.00 i og omkring Lødderup kirke og kirkegård på Mors. Se mere herom i bladet eller på www.kirkegaardsmessen.dk

27. – 29. august 2012

Arbejdsmiljøuddannelsen i folkekirken

Landsforeningen af Menighedsråd afholder kurset "Arbejdsmiljøuddannelsen i folkekirken" på Vejle Center Hotel.

Tilmelding til Landsforeningen af Menighedsråd på telefon 87 32 21 33 eller klik ind på vores hjemmeside www.menighedsraad.dk. Du kan læse mere om arbejdsmiljøuddannelsen på www.kirketrivsel.dk

3. – 5. september 2012

Årsmøde for DKL og FDK

Årsmødet i 2012 afholdes på Hotel Comwell i Kolding. Se mere herom andetsteds i bladet. Programmet er sendt ud til FDK's og DKL's medlemmer og kan ses på FDK's hjemmeside www.danskekirkegaarde.dk

Tilmelding senest d. 1. juli 2012.

24. – 26. september 2012

Arbejdsmiljøuddannelsen i folkekirken

Landsforeningen af Menighedsråd afholder kurset "Arbejdsmiljøuddannelsen i folkekirken" på Tune Kursuscenter.

Tilmelding til Landsforeningen af Menighedsråd på telefon 87 32 21 33 eller klik ind på vores hjemmeside www.menighedsraad.dk. Du kan læse mere om arbejdsmiljøuddannelsen på www.kirketrivsel.dk

22. – 24. oktober 2012

Arbejdsmiljøuddannelsen i folkekirken

Landsforeningen af Menighedsråd afholder kurset "Arbejdsmiljøuddannelsen i folkekirken" på Vejle Center Hotel.

Tilmelding til Landsforeningen af Menighedsråd på telefon 87 32 21 33 eller klik ind på vores hjemmeside www.menighedsraad.dk. Du kan læse mere om arbejdsmiljøuddannelsen på www.kirketrivsel.dk

24. – 26. oktober 2012

Lederkursus på Vissenbjerg Storkro

FDK afholder kurset "Ledelse og det personlige lederskab" (Modul 1). Se mere på FDK's hjemmeside www.danskekirkegaarde.dk

4. – 6. september 2013

Nordisk Kongres i Oslo

Nordisk Kongres i 2013 afholdes på Clarion Royal Christiania Hotel i Oslo. Når det endelige program foreligger, vil det blive sendt ud til FDK's og DKL's medlemmer.

AF-EL-TRUCKS

Lad A-Flensborg i Herning løse
deres interne transportproblemer

Type EL-P-24

- Træk på bærehjul
- El-hydr. tip af lad
- Servicefrie batterier

Kontakt os for
yderligere oplysninger
- demonstration
uden forbindelse

Ny
48 Volt
motortechnologi

Type PM-PARK

- Handy og lille venderadius
- Robust og enkelt opbygget
- Kan også leveres med Honda benzinmotor.

- Miljøvenlig og lydløs
- Lad 90x150 cm. m/hængslede sider
- Større eller mindre typer leveres efter opgave

A. FLENSBORG HERNING MASKINFABRIK A/S
MØRUPVEJ 13 7400 Herning
Tlf. 97126300 Fax. 97221283 www.af-truck.dk

Foreningen af Danske Kirkegårdsledere

Formand:

Klaus Frøderiksen, Garnisons Kirkegård
Tlf. 3542 7951
E-mail: klaus@garnisonskirkegaard.dk

Sekretariat:

Vagn Andersen, Hørsholm Kirkegård
Tlf. 4586 0584 - Fax 45 86 41 57
E-mail: kontor@danskekirkegaarde.dk

Se mere på www.danskekirkegaarde.dk

Danske Krematoriers Landsforening

Formand:

Allan Vest, Hjørring Kirkegård
Tlf. 9890 0555 – 2178 0367
E-mail: allan@hjoerringkirkegaard.dk

Sekretariat:

Hanne Ring
Tlf. 2068 9492
E-mail: admin@dki.dk

Fagkonsulent:

Ernst Jensen, Vibevej 19, 8240 Risskov
Tlf. 8617 4512 – Fax 8617 4775
E-mail: ernst.jensen@dki.dk

Se mere på www.dki.dk

Tidsskriftet 'KIRKEGÅRDEN'

Udkommer 6 gange årligt i samarbejde mellem FDK – Foreningen af Danske Kirkegårdsledere og DKL – Danske Krematoriers Landsforening

Oplag: 1.000 stk.

Abonnement: Kr. 300,- pr. år

Kontakt:

Lene Halkjær Jensen, Humlebæk Kirkegård
Tlf. 2624 7228 – Fax 4919 1142 – E-mail: lene.bladet@mail.dk

Udgivelser og deadlines i 2012

Nr. 1, februar 2012

Nr. 2, april 2012

Nr. 3, juni 2012

Nr. 4, august 2012 20. juli 2012

Nr. 5, oktober 2012 10. september 2012

Nr. 6, december 2012 10. november 2012

Bladet forventes at udkomme ca. en måned efter deadline

Annoncepriser

1 side	kr. 3.500,-
1/2 side	kr. 2.500,-
1/4 side, stående	kr. 1.500,-
1/4 side, liggende	kr. 1.500,-
1/8 side	kr. 1.000,-
Visitkort	kr. 900,-

Ved 3 indrykninger pr. år gives 5 % rabat
Ved 6 indrykninger pr. år gives 10 % rabat
Priserne er eks. moms.

Fremsendelse af annoncer og artikler

Annoncer (reproklart materiale) skal helst afleveres som PDF-filer, for at undgå fejl i forbindelse med annoncens opsætning i bladet.

Billeder, der skal ledsage artikler, skal helst ikke lægges ind tekstdokumentet, men sendes separat. Det giver en bedre billedkvalitet i det trykte blad.

FRA REDAKTIONEN

GIAS skal søsættes fra september måned, og indtastning af priser i ydelseskataloget, er allerede i gang i provstierne. For de, der endnu ikke har fået regnet på taksterne, er det en stram tidsplan. Sidste frist for at tage de nye takster i brug, er som bekendt d. 1. september 2012. Så måske det havde været betimeligt, at udskyde implementeringen af GIAS, indtil de nye takster kan kræves at være færdigberegnet og godkendt. Men spændende bliver det – at se GIAS i funktion...

Det næste nummer af KIRKEGÅRDEN får temaet "Kirkegårdsanlæg". De stigende takster vil formentlig medføre en øget efterspørgsel på gravsteder, der kræver mindre pleje, og dermed en lavere takst for vedligeholdelsen. Og så må fantasien jo sættes i sving, hvis det

ikke alt sammen skal ende ud i plæne og paradisæbler.

Som ledere af kirkegårdene har mange af os formentlig været med til at projektere og/eller anlægge større eller mindre afdelinger på vore kirkegårde. Eller vi har "overtaget" nogle spændende kirkegårdsanlæg, der bare fungerer... Og der er jo ikke nogen grund til, at vi alle skal opfinde den dybe tallerken en gang til - KIRKEGÅRDEN efterlyser derfor beskrivelser af vellykkede anlæg på kirkegården – og husk, at nogle gode billeder kan sige mere end mange ord...

Indlæg til temanummeret "Kirkegårdsanlæg" skal være redaktionen i hænde senest d. 25. juli.

Claudisvej 18, Dk-7430 Ikast, Telefon: +45 86865999, www.jessing.eu, info@jessing.eu

siden 1982

**FORNYELSE
MED RESPEKT
FOR TRADITION**

Se flere produkter på:
www.jessing.eu

JESSING
aps